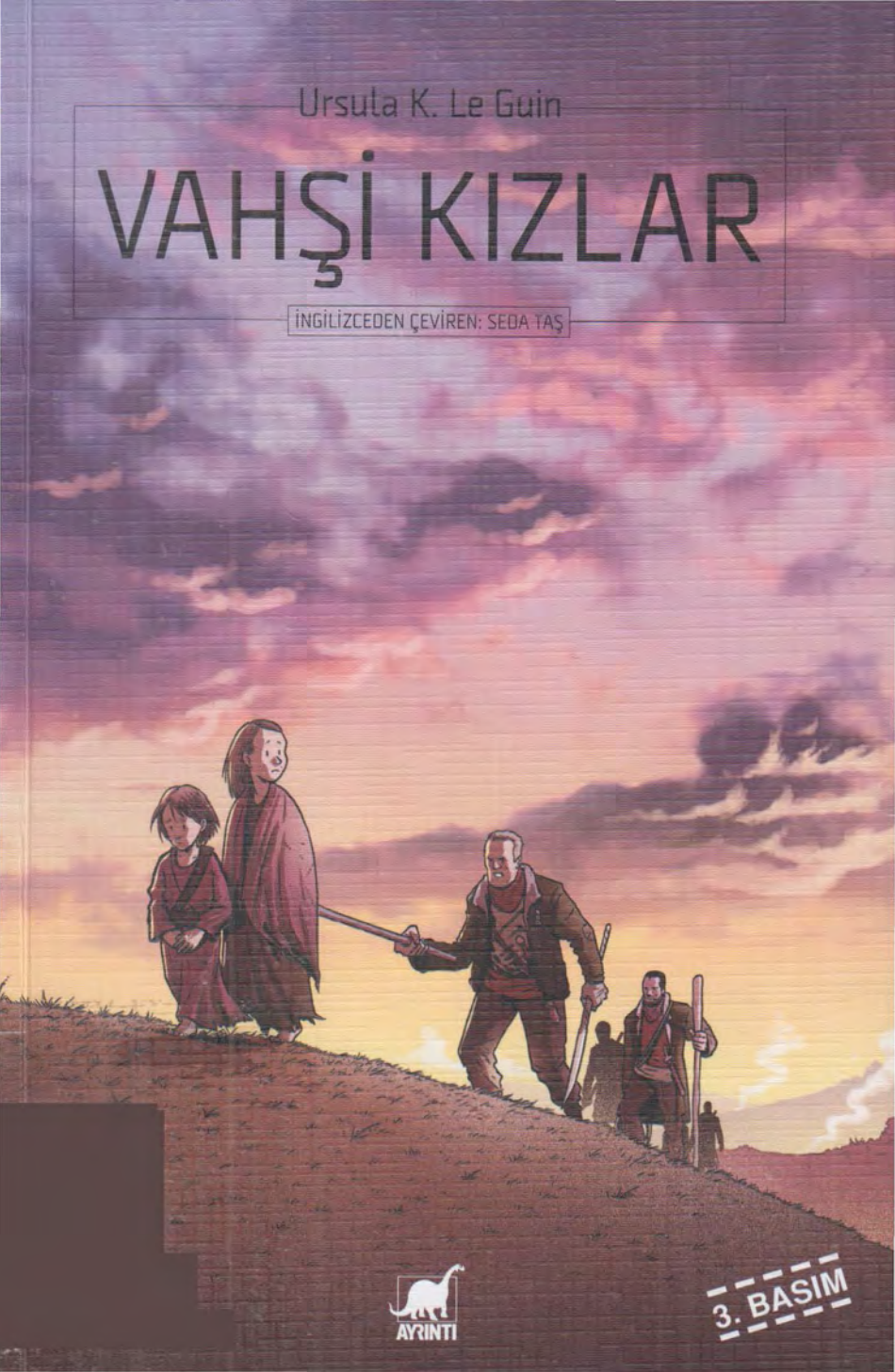
Ursula K. Le Guin

VAHŞİ KIZLAR

İNGİLİZCEDEN ÇEVİREN: SEDA TAŞ

AYRINTI

3. BASIM

URSULA K. LE GUIN

Le Guin 21 Ekim 1929'da ABD'nin California eyaletinin Berkeley kentinde doğmuştur. Babası ünlü antropolog Alfred Kroeber'dir. Esinini Kızılderili efsaneleri ve masallarından alarak, ilk öyküsünü dokuz yaşında yazar. Üniversitede Fransız ve İtalyan edebiyatı okur ve Rönesans edebiyatı üzerine uzmanlaşır. Master eğitimini 1952'de Columbia Üniversitesi'nde tamamlar. '70'li yıllardan itibaren çeşitli Amerikan ve Avustralya üniversitelerinde bilimkurgu üzerine "workshop"lar düzenler. Le Guin geleneksel edebiyat tekniklerini ustalıkla bilimkurgu öğeleriyle birleştirmesi ve büyük bir derinlikle alternatif toplumlar ve düşünce biçimleri yaratmasıyla tanınır. Genellikle fizik ve kimya gibi teknik bilimlerin ayrıntılarını betimlemekten kaçınarak kültürel antropoloji, siyaset ve psikoloji üzerinde odaklaşır. Yapıtlarında telepati, zihin okuma, önbili gibi psişik fenomenlerden yararlanır ve karşılıklılık, birlik ve bütüncülük gibi temaların öne çıkarılmasından da anlaşılacağı gibi Taoizm ve Zen felsefelerine yer verir. Le Guin karmaşık, genellikle paradoksal simgeler, imgeler ve anıştırmalar kullanarak, bireylerin ve toplumların düzen ile kaos, uyum ile bütünlüğe ulaşmak için ayaklanma gibi karşıtlıkları dengeleme gerekliliklerini vurgular. Bilimkurguya edebiyat saygınlığını kazandırmasının yanı sıra, yarattığı müthiş ütopyalarla son derece tahrik edici bir siyasal ufuk da çizen olağanüstü bir yazar olan Ursula K. Le Guin 22 Ocak 2018'de hayatını kaybetmiştir.

Başlıca yapıtları: *Rocannon's World* (1966; *Rocannon'un Dünyası*, Çev. Tuba Çele, Metis Yay., 1995); *Planet of Exile* (1966; *Sürgün Gezegeni*, Çev. Ayşe Gorbon, İthaki Yay., 1999); *City of Illusions* (1967; *Yanılsamalar Şehri*, Çev. Meltem Tayga, İmge Yay., 1994); *The Earthsea Trilogy (Yerdeniz Üçlemesi, sonradan altı cilde ulaşmıştır: A Wizard of Earthsea* [1968; *Yerdeniz Büyücüsü*, Çev. Çiğdem İpek Erkal, Metis Yay., 1994]; *The Tombs of Atuan* [1971; *Atuan Mezarları*, Çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yay., 1995]; *The Farthest Shore* [1972; *En Uzak Sahil*, Çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yay., 1995]; *Tehanu* [1990; *Tehanu*, Çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yay., 1996]; *The Other Wind* [2001; *Öteki Rüzgâr*, Çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yay., 2004]; *Tales From Earthsea* [2001; *Yerdeniz Öyküleri*, Çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yay., 2001]); *The Left Hand of Darkness* (1969; *Karanlığın Sol Eli*, Çev. Ümit Altuğ, Ayrıntı Yay., 2001); *The Lathe of Heaven* (1971; *Rüyanın Öte Yakası*, Çev. Aylin Ülçer, Metis Yay., 2011); *The Word for World is Forest* (1972; *Dünyaya Orman Denir*, Çev. Özlem Dinçkal, Metis Yay., 1996); *The Dispossessed* (1974; *Mülksüzler*, Çev. L. Mollamustafaoğlu, Metis Yay., 1990); *Very Far Away From Anywhere Else* (1976; *Her Yerden Çok Uzakta*, Çev. Semih Aközlü, İmge Yay., 1995); *The Eye of the Heron* (1978; *Balıkçıl Gözü*, Çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yay., 1995); *Malafrena* (1979; *Malafrena*, Çev. Cemal Yardımcı, Metis Yay., 2013); *The Beginning Place* (1980; *Başlama Yeri*, Çev. Can Eryümlü, Ayrıntı Yay., 2016); *Always Coming Home* (1985; *Hep Yuvaya Dönmek*, Çev. Cemal Yardımcı, Ayrıntı Yay., 2001); *The Telling* (2000; *Anlatış*, Çev. Kemal Baran Özbek, İthaki Yay., 2017); *Four Ways to Forgiveness* (1995; *Bağışlanmanın Dört Yolu*, Çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yay., 2000); *Changing Planes* (2003; *Uçuştan Uçuşa*, Çev. Çidem Erkal İpek, Metis Yay., 2004); *Gifts* (2004; *Marifetler*, Çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yay., 2006); *Voices* (2007; *Sesler*, Çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yay., 2008); *Lavinia* (2008; *Lavinia*, Çev. Güral Koca, Metis Yay., 2009); *Powers* (2008; *Güçler*, Çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yay., 2009); *Wild Girls* (2011; *Vahşi Kızlar*, Çev. Seda Taş, Ayrıntı Yay., 2018); en önemli romanlarıdır. *The Wind's Twelve Quarters* (1975; *Rüzgârın On İki Köşesi*, Çev. Aysun Babacan, Ayrıntı Yay., 2011); *Orsinian Tales* (1976); *The Compass Rose* (1982; *Rüzgârgülü/Gülün Günlüğü*, Çev. Ümit Altuğ, Ayrıntı Yay., 2012); *A Fisherman of the Inland Sea* (1994; *İçdeniz Balıkçısı*, Çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yay., 2007); *Unlocking the Air and Other Stories* (1996; *Aya Tırmanmak ve Diğer Öyküler*, Çev. Aslı Biçen, Metis Yay., 2012); *The Birtday of the World* (2002; *Dünyanın Doğum Günü*, Çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yay., 2005) yazarın öykü kitaplarından bazılarıdır. Deneme kitapları *Steering the Craft* (1998; *Dümeni Yaratıcılığa Kırmak*, Çev. Damla Göl, hep kitap, 2017); *The Wave in the Mind* (2004; *Zihinde Bir Dalga*, Çev. Tuncay Birkan, vb, Metis Yay., 2017) yanı sıra *Going out with peacocks and other poems* (1994; *Tanrı Kuşlarıyla Buluşmak*, Çev. Gökçenur Ç., Yitik Ülke Yay., 2017) şiir kitabı ve çocuk kitapları da bulunmaktadır.

Ayrıntı: 1142
Bilimkurgu Dizisi: 1

Vahşi Kızlar
Ursula K. Le Guin

Kitabın Özgün Adı
The Wild Girls

İngilizceden Çeviren
Seda Taş

Yayıma Hazırlayan
Ayla Duru Karadağ

Son Okuma
Ahmet Batmaz

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak İllüstrasyonu
Berat Pekmezci

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Dizgi
Kâni Kumanovalı

Baskı ve Cilt
Ali Laçin - Barış Matbaa-Mücellit
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No. 286
Topkapı/Zeytinburnu - İstanbul - Tel. 0212 567 11 00
Sertifika No: 46277

Birinci Basım: *Ocak 2018*
İkinci Basım: *Şubat 2018*
Üçüncü Basım: *Mart 2021*

Baskı Adedi *2000*

ISBN 978-605-314-252-2
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hocapaşa Mah. Dervişler Sok. Dirikoçlar İş Hanı
No: 1 Kat: 5 Sirkeci – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

t itter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Ursula K. Le Guin

Vahşi Kızlar

İçindekiler

Vahşi Kızlar 9
Okurken Uyanık Kalmak 61
Şiirler 79
Açıksözlü Bir Söyleşi 87
Hoş Bir Sanat
Terry Bisson'un Ursula K. Le Guin ile Söyleşisi 97

Vahşi Kızlar

1

Bela ten Belen, beş arkadaşıyla birlikte yağma yapmaya gitmişti. Birkaç yıldır Şehir yakınlarında göçebe kampları bulunmuyordu fakat Doğu Tarlaları'ndaki hasatçılar onlara Günyüzü Tepeleri'nin ötesinde ateşlerden yükselen dumanlar gördüklerinden bahsetmiş; altı genç adam da orada kaç kamp kurulduğunu görmeye gideceklerini söylemişlerdi. Kendilerine kılavuzluk etmesi için yanlarına daha önce de göçebe kabilelere yapılan yağmalara kılavuzluk etmiş olan Bidh Handa'yı aldılar. Bidh ve kız kardeşi bir göçebe köyünden çocukken kaçırılmış ve Şehir'de köle olarak yetiştirilmişlerdi. Bidh'in kız kardeşi Nata güzelliğiyle meşhurdu ve Bela'nın erkek kardeşi Alo, Nata'yı kendisine eş olarak

alabilmek için sahibine Belen ailesinin varlığının büyük bir kısmını vermişti.

Bela ve arkadaşları bütün gün Doğu Nehri'ni takip edip tepelere doğru yol aldılar. Akşam olduğunda tepelerin sırtına ulaşmışlardı ve aşağılarında uzanan ovalarda, sulak meralar ve kıvrılan akarsular arasında, göçebelerin deriden yapılma ve birbirinden bir hayli uzağa dizilmiş barınaklarının üç çemberini gördüler.

"Bataklıklara çamurkökleri toplamak için geldiler" dedi kılavuz. "Şehir'in Tarlaları'na bir baskın yapmayı planlamıyorlar. Öyle olsaydı, üç kamp birbirine yakın olurdu."

"Kökleri kim toplar?" diye sordu Bela ten Belen.

"Erkekler ve kadınlar. Yaşlılar ve çocuklar kamplarda kalırlar."

"İnsanlar bataklıklara ne zaman giderler?"

"Sabah erkenden."

"Yarın toplayıcılar gittikten sonra en yakındaki kampa ineriz."

"İkinci köye, nehrin yakınındakine gitmek daha iyi olur" dedi Bidh.

Bela ten Belen askerlerine dönüp "Onlar bu adamın halkı. Onu zincire vurmalıyız" dedi.

Diğerleri ona katıldı, fakat hiçbiri yanında zincir getirmemişti. Bela pelerinini şeritler hâlinde yırtmaya başladı.

Toprak adam saygı göstermek niyetiyle yumruğunu alnına koyup "Neden beni bağlamak istiyorsunuz, efendim?" diye sordu. "Size ve sizden öncekilere, göçebelere karşı kılavuzluk etmedim mi? Ben bir Şehir insanı değil miyim? Kız kardeşim sizin erkek kardeşinizin karısı değil mi? Yeğenim sizin yeğeniniz ve bir Tanrı değil midir? Neden Şehir'den kaçıp da çamurkökleri ve

sürünen şeyleri yiyerek kırlarda açlıktan kıvranan şu cahillere gideyim?" Taç erkekleri Toprak adama cevap vermediler. Toprak adamın bacaklarını eğri büğrü kıyafet parçalarıyla bağladılar. İpek üzerindeki düğümleri öyle sıkı bir şekilde çektiler ki düğümler çözülerek değil de yalnızca kesilerek açılabilirdi. Bela o gece sırayla nöbet tutmaları için üç adam seçti.

Bütün gün yürüyüp koşmaktan yorgun düşen genç nöbetçi şafak sökmeden uykuya yenik düştü. Bidh bacaklarını ateşin korlarına uzattı ve ipekten urganları yakıp kaçtı.

Sabahleyin uyanıp kölenin kaçtığını anlayan Bela ten Belen'in yüzü sinirden gerildi ama sadece "En yakındaki kampı uyaracaktır. Biz en uzaktakine, orada yüksekte olana gideceğiz" dedi.

"Bataklıkları geçerken bizi göreceklerdir" dedi Dos ten Han.

"Nehirden yürürsek bizi göremezler" dedi Bela ten Belen.

Tepelerden ayrılıp düzlüklere ulaştıklarında, uzun sazlar ve kıyılarında yetişen söğütlerle gizlenen nehir yatağı boyunca yürüdüler. Sonbahardı ve yağmurlar henüz yağmamıştı; su nehir kıyısında yürünebilecek veya bata çıka içinde ilerlenebilecek kadar sığdı. Sazların seyrekleşip alçaldığı, akarsuyun genişleyip bataklıklara ulaştığı yerlerde çömeliyor, bulabildikleri şeylerin altına saklanıyorlardı.

Öğle vaktinde bataklıkların arasında bir adacığa benzeyen alçak otluğun üzerine kurulmuş en uzak kampın yakınına ulaştılar. Adacığın doğu tarafında çamurkökü toplayan insanların seslerini duyabiliyorlardı. Yüksek otların arasından sürünerek ilerlediler ve kampa güneyden yaklaştılar. Birkaç yaşlı adam ve kadınla

birlikte, çocuklardan oluşan küçük bir grup dışında deriden yapılmış barınağın çevresinde kimseler yoktu. Çocuklar otların üzerindeki uzun sarı-kahve renkli kökleri ayırıyor, yaşlılar en büyük kökleri kesip kurumalarını hızlandırmak için kısık ateşin üzerindeki gergilere koyuyorlardı. Altı Taç erkeği aniden kılıçları çekilmiş hâlde otların arasında belirdi. Yaşlı erkek ve kadınların boğazlarını kestiler. Çocuklardan bazıları bataklıklara kaçtı. Diğerleri ne olup bittiğini anlamadan bakakalmışlardı.

İlk yağmalarını gerçekleştiren genç askerler herhangi bir plan yapmamışlardı. Bela ten Belen askerlere "Oraya gidip birkaç hırsız öldürmek ve eve köle getirmek istiyorum" demişti ve askerlerin istediği bütün plan da buydu. Arkadaşı Dos ten Han'a "Birkaç yeni Toprak kız almak istiyorum, Şehir'de yüzüne bakmaya tahammül edebileceğim bir tane bile yok" demişti. Dosten Han, Bela'nın aklının erkek kardeşinin evlendiği göçebe kadının güzelliğinde takılıp kaldığının farkındaydı. Taç erkeklerinin hepsi Nata Belenda'yı düşünür ve ona veya onun kadar güzel bir kıza sahip olmayı isterlerdi.

"Kızları alın" diye bağırdı Bela diğerlerine ve hepsi çocuklara yönelip bir veya iki tanesini yakaladı. Büyük çocuklar çoğunlukla hemencecik kaçıvermişlerdi; gözlerini dikip bakan veya kaçmakta gecikenler küçük olanlardı. Her asker, çocuklardan bir ya da ikisini yakaladı ve çocukları gün ışığında yaşlı erkek ve kadınların kendi kanlarında yattığı köy merkezine doğru sürükledi.

Bağlayacak urganları olmayan adamlar çocukları tutmak zorunda kaldılar. Küçük bir kız ısırarak ve tırnaklayarak o kadar şiddetli bir biçimde boğuştu ki asker onu elinden kaçırdı ve kız yardım için acı acı haykırarak kaçtı. Bela ten Belen arkasından yetişip kızı saçından

kavradı ve bağırtısını sonra erdirmek için boğazını kesti. Bela'nın kılıcı keskindi, kızın boynu yumuşak ve inceydi; yalnızca boynunun arkasındaki kemiklerin tuttuğu başı vücudundan ayrıldı. Bela, başı yere fırlatıp koşarak adamlarının yanına döndü. "Taşıyabileceğiniz bir çocuğu alın ve beni takip edin" diye bağırdı adamlara.

"Nereye? Aşağıdakiler geliyordur" dedi adamlar da. Çünkü kaçan çocuklar ailelerinin bulunduğu bataklığa koşarak inmişlerdi.

Yaklaşık beş yaşlarındaki bir kızı kapan Bela "Nehirden geri gideceğiz" dedi. Kızı bileklerinden kavrayıp sanki bir çuvalmış gibi sırtına astı. Adamlardan her biri, içlerinden iki tanesi bir veya iki yaşında bebekler olan çocuklardan birer tanesini kapıp Bela'yı takip etti.

Baskın öyle çabucak gerçekleşmişti ki, kaçışıp ailelerine giden çocuklarla birlikte tepenin etrafından çıkıp ayrı ayrı gelen göçebelerin artık bir hayli ilerisindeydiler. Askerler adacığın tepesinden bile kendilerini arayanlardan gizlendikleri kıyı ve sazların bulunduğu nehir yatağına ulaşmayı başarmışlardı.

Göçebeler, askerleri Şehir'e dönüş yolunda yakalayabilmek için aramaya koyulmak üzere adacığın batısındaki sazlıklara ve otlaklara dağıldılar. Fakat Bela askerlerini batıya değil, güneydoğuya yönelen nehrin kollarından birine doğru götürdü. Nehir yatağının suyu, çamuru ve taşları içinde ellerinden geldiğince hızlı yol almaya, koşmaya ve yürümeye çalıştılar. Önce epey geriden gelen sesler duydular. Güneşin sıcağı ve ışığı her yeri sarmıştı. Sazların üzerindeki hava ısıran böceklerle boğucu hâle gelmişti. Gözleri kısa süre sonra böcek ısırıkları yüzünden neredeyse kapanacak kadar şişmişti ve tuzlu terle yanıyordu. Yük taşımaya alışkın olma-

yan Taç erkekleri için çocukların en küçüğü bile ağır geliyordu. Hızlı gitmeye çabalıyor ama peşlerinden gelen göçebelerin seslerini duydukça, suyun kıvrımları boyunca giderek daha da yavaşlıyorlardı.

Çocuklardan biri ses çıkardığında askerler ya onu tokatlıyor ya da sesini kesene kadar sarsıyordu. Bela ten Belen'in taşıdığı çocuk bir taş gibi sırtında asılı duruyor, sesini hiç çıkarmıyordu.

Nihayet Günyüzü Tepeleri'nin ardında güneş battığında; güneşin doğuşunu her zaman bu tepelerin ardında izledikleri için güneşin batışı şimdi onlara garip göründü.

Tepelerin güneyi ve doğusu boyunca uzunca bir yol katetmişlerdi artık. Uzun bir süredir takipçilerinin seslerini duymamışlardı. Günün kararmasıyla birlikte iyice çoğalan tatarcıklar ve sivrisinekler sonunda onları geyiklerin yattığı, uzun otlar tarafından gizlendiği bir yere, içine gömülecekleri kuru bir çayırlığa yöneltti. Işık kaybolurken hepsi çayırlığa uzandılar. Bataklığın büyük balıkçılları kocaman kanatlarıyla üzerlerinden uçup gidiyordu. Sazlıkların arasındaki kuşların sesleri geliyordu. Adamlar birbirlerinin nefes alışlarını ve böceklerin vızıltılarını duyuyorlardı. Daha küçük çocuklar çok sık ve sesli olmasa da, ara ara sızlanıyorlardı. Göçebe kabilelerin bebekleri bile korkuya ve sessizliğe alışkındılar.

Askerler kaçmaya çalışmamaları için tehditkâr hareketler yapıp onları bırakır bırakmaz, altı çocuk emekleyerek bir araya gelmiş, birbirlerine sarılarak küçük bir tümseğin üzerinde kıvrılmışlardı. Yüzleri böcek ısırıkları nedeniyle şişmişti. Bebeklerden biri sersemlemiş ve ateşi var gibi görünüyordu. Yiyecek bir şey yoktu, ancak çocuklardan hiçbiri şikâyet etmedi.

Bataklıklardaki ışık kayboldu ve böcekler sessizleşti. Arada bir kurbağalar viyaklıyor ve sessizce oturup dinleyen adamları tedirgin ediyordu.

Dos ten Han, kuzey yönünü işaret etti: Otlaklardan bir hışırtı, çok uzaklardan gelmeyen bir ses duymuştu.

Sesi yeniden duydular. Kılıçlarını mümkün olduğunca sessiz çekip çıkardılar.

Kendilerini ele vermeden yüksek otların arasından çömelip görmeye çalıştıkları sırada, aniden bir ışık topağı yükseldi ve otların üzerinde bir solup bir parlayarak havada sallandı. Tiz ve boğuk bir ses, bir şarkı duydular. Işığın alçalıp yükselen karaltısına gözlerini dikip şarkının anlamsız sözlerini duydukça tüyleri diken diken oldu.

Bela'nın taşıdığı çocuk aniden bir sözcük haykırdı. En büyük olan ve Dos ten Han'a ağır bir yük oluşturan sekiz yaşlarındaki ince kız çocuğu onu terslemeye ve susturmaya çalıştıysa da, küçük kız yeniden seslendi ve bir yanıt geldi.

Şarkı söyleyen, konuşan ve acı acı mırıldanan ses yakınlaşıyordu. Bataklık ateşi önce sönüp sonra yeniden alevlendi. Otlar hışırdayıp öylesine sallandı ki, adamlar vahşi kızları ve kılıçlarını sıkıca tutarak karşılarına çıkacak bir grup insanı beklemeye koyuldular, ancak otların arasında yalnızca bir kafa göründü. Tek başına bir çocuk yürüyüp onlara doğru geliyordu. Onları şaşırtmaya çalışmadığını anlasınlar diye durmadan konuşuyor, ayaklarını yere vura vura yürüyor ve ellerini sallıyordu. Askerler ağır kılıçlarını ellerinde tutarak kıza gözlerini diktiler.

Dokuz ya da on yaşlarında görünüyordu. Tereddütlü fakat duraksamadan çocuklara yaklaşıp onlarla konuşuyor, bir yandan da adamlardan gözlerini ayır-

mıyordu. Bela'nın aldığı kız fırlayıp gelen kıza doğru koştu ve birbirlerine sarıldılar. Ardından, yeni gelen kız adamları izlemeyi sürdürerek diğer çocuklarla birlikte oturdu. Yeni kız, Dos ten Han'ın taşıdığı kızla alçak sesle biraz konuştu. Bela'nın kızını kollarına alıp kucağına oturttu ve küçük kız neredeyse hemen o an uykuya daldı.

"Küçüğün kız kardeşi olsa gerek" dedi adamlardan biri.

"Baştan beri izimizi sürmüş olmalı" dedi bir diğeri.

"Halkının geri kalanını neden çağırmamış ki?"

"Çağırmıştır belki."

"Belki de korkmuştur."

"Ya da duymamışlardır."

"Duymuş da olabilirler."

"Öyleyse o ışık neydi?"

"Bataklık ateşi."

"Onlardır belki."

Hepsi sessizce dinleyip gözlediler. Hava neredeyse kararmıştı. Yer Şehri'nin ışıklarını yansıtan Gök Şehri'nin ışıkları yanıyor, askerlere tepelerindeki gökyüzü kadar kendilerine uzak görünen şehri düşündürüyordu. Alçalıp yükselen soluk ışık yitip gitmişti. Sazlıklarda ve otlardaki gece rüzgârının uğultusu dışında hiçbir ses gelmiyordu.

Askerler gece boyunca çocukların kaçmalarını nasıl engelleyebileceklerini alçak sesle tartıştılar. Her biri uyandıklarında gitmiş olduklarını görmekten memnun olurdu belki ama bunu söyleyemediler. Dos ten Han, küçük olanlarının karanlıkta çok uzaklaşamayacağını söyledi. Bela ten Belen hiçbir şey demedi ama sandaletlerinden bir tanesinin uzun bağcığını çıkarıp bir ucunu taşıdığı kızın boynunun etrafına diğerini de kendi bile-

ğine bağladı; ondan sonra da kızın uzanıp yanında uyumasını sağladı. Onları takip etmiş olan kızsa, kardeşinin diğer yanına uzandı. Bela "Dos, önce sen nöbet tut, sonra beni uyandır" dedi.

Gece böyle geçti. Çocuklar ne kaçmayı denedi ne de izlerini sürüp gelen oldu. Ertesi gün ikindi vakti Günyüzü Tepelerine ulaşabilsinler diye, güneye ama çoğunlukla batıya doğru ilerlemeyi sürdürdüler. Çocukların hepsi, beş yaşındaki bile yürüyor ve adamlar iki bebeği hızlı olmasa da sabit bir hızla gidebilmek için sırayla taşıyorlardı. Sabah boyunca bataklık ateşinden çıkıp gelen kız Bela'nın tuniğini çekiştirdi ve kökleri çıkarıp yeme işaretleri yaparak soldaki bataklık bir yeri gösterip durdu. İki gündür hiçbir şey yememiş olduklarından, kızın peşinden gittiler. Büyük çocuklar suya girip bazı geniş yapraklı bitkileri köklerinden çekip çıkarttılar. Çıkardıkları şeyleri ağızlarına tıkıştırmaya başlayınca askerler de arkalarından suya girip çamurlu kökleri aldılar ve doyana kadar yediler. Taç insanları yemeden önce Toprak insanları yiyemezdi. Çocuklar şaşırmış görünmediler.

Bataklık ateşiyle çıkıp gelen kız nihayet bir kök alıp yedikten sonra, başka bir kök söktü ve ağzında çiğnediği kökü bebeklerin yemesi için avucuna çıkardı. İçlerinden birisi istekle kızın elinden yedi ama diğeri yemedi; bırakıldığı yerde yatıyordu ve gözleri görmüyor gibiydi. Dos ten Han'ın kızı ve bataklık ateşiyle gelen kız ona su içirmeye çalıştılar. Kız suyu içmedi.

Dos kızların önlerinde dikilip kızlardan daha büyük olanını göstererek "Vui Handa" dedi. Böylece kıza Vui adı verilmişti ve artık Dos'un ailesine aitti. Bela bataklık ateşiyle gelen kıza Modh Belenda ve kendi taşıdığı küçük kıza Mal Belenda adını verdi. Diğer adamlarda gani-

metlerine ad verdiler ama Ralo ten Bal ad vermek için hasta bebeğe işaret ettiğinde, bataklık ateşiyle gelen kız, Modh, bebek ve adam arasına girip gayretle hayır, hayır anlamına gelen işaretler yaptı ve sessiz olunması için elini ağzına koydu.

"Neyin peşinde bu kız?" diye sordu Ralo. Adamlardan en genciydi; on altı yaşındaydı. Modh pantomimine devam etti: Yere yattı, ölü birisi gibi kafasını devirip gözlerini yarı araladı; ellerini pençe gibi yaparak sıçradı ve yüzünü buruşturup Vui'ye saldıracakmış gibi yaptı; hasta bebeği işaret etti.

Genç adamlar bakakalmışlardı. Kız bebeğin ölmekte olduğunu anlatmaya çalışıyor gibiydi. Hareketlerinin geri kalanını ise anlayamamışlardı.

Ralo bebeğe işaret etti ve Kimsesizler'e, hiç sahibi olmayanlara ve tarlalarda grup hâlinde çalışan Toprak insanlarına verilen bir ismi söyledi: "Groda."

"Hadi gidelim" diye emretti Bela ve hazırlanmaya başladılar. Ralo, yerde yatan hasta bebeği bırakıp uzaklaştı.

"Toprak'ını almıyor musun?" dedi diğerlerinden biri.

"Neden alayım ki?" diye sordu Ralo.

Modh hasta bebeği, Vui de diğer bebeği aldı ve yola koyuldular. Bundan sonra askerler hızlanabilmek için iyi olan bebeği elden elde taşırken, hasta bebeği de diğer kızların taşımasına müsaade ettiler.

Isıran böcek sürülerinden, bataklıkların nemi ve bunaltıcı sıcağından uzaklaşıp yüksek yere ulaştıklarında, genç adamlar artık iyiden iyiye güvende olduklarını hissedip mutlu olmuşlardı; daha hızlı ilerleyip Şehir'e dönmek istiyorlardı. Fakat bitkin düşen çocuklar dik tepelere tırmanmakta zorlandılar. Hasta bebeği taşıyan Vui gittikçe yavaşlayıp arkada kaldı. Sahibi Dos daha

hızlı gitmesini sağlamak için kılıcının düz yüzüyle kızın ayaklarına vurdu. "Ralo, Toprak'ını al, devam etmek zorundayız" dedi.

Ralo öfkeyle geri döndü. Hasta bebeği Vui'nin kollarından aldı. Bebeğin yüzü bir hayli solgundu ve gözleri Modh'un pantomimindeki gibi yarı aralıktı. Nefesi biraz hırıltılıydı. Ralo çocuğu sarsınca çocuğun başı yana düşüverdi. Ralo çocuğu yüksek çalıkların arasına fırlatıp attı. "Hadi yürüyün artık" dedi ve bayırı çıkmak için adımlarını sıklaştırdı.

Vui bebeğe koşmayı denedi ama Dos kılıcıyla kızın bacaklarına vurup buna engel oldu ve kızı önüne katıp bayıra doğru yürüttü.

Modh bebeğin olduğu çalılıklara gitmeye yeltendi, ancak Bela kızın yolunu kesti ve kılıcıyla itekleyerek onu devam etmeye zorladı. Modh fırlayıp dönmeye her kalkıştığında, Bela onu kolundan yakalayıp okkalı bir tokat attı ve bileğinden tutup peşinden sürükledi. Küçük Mal da yalpalayarak arkalarından geliyordu.

Yüksek çalılıklı yer bir tepe yamacının ardında gözden kaybolduğunda, Vui tiz, sonu gelmez bir feryada, bir ağıt yakmaya başladı. Ardından Modh ve Mal da ona katıldılar. Ağıt giderek yükseliyordu. Askerler kızlar ağıtı kesene kadar onları sarsıp dövdüler ancak kısa süre sonra Modh ve Mal, bütün çocuklar ve hatta bebek bile yeniden ağıt yakmaya başladı. Askerler göçebelerden yeterince uzaklaşıp uzaklaşmadıklarını ve takipçilerinin seslerini duymayacak kadar Şehir Tarlaları'na yaklaşıp yaklaşmadıklarını bilmiyorlardı. Çocukları taşıyarak, itekleyerek veya sürükleyerek aceleyle yürümeyi sürdürdüler ve tiz ağıt bataklık alanlardaki böceklerin sesleri gibi onlara eşlik etti.

Günyüzü Tepeleri'nin sırtına vardıklarında, artık neredeyse akşam olmuştu. Ne kadar güneye gittiklerini unutan adamlar aşağı bakıp da Tarlaları ve Şehri görmeyi umuyorlardı. Bunun yerine sadece arazilere düşen alacakaranlığı, karanlık batıyı ve Gök Şehri'nin ışıldamaya başlayan ışıklarını görebildiler.

Hepsi çok yorgun düştüğü için açıklık bir alanda oturdular. Çocuklar bir araya toplaşıp neredeyse hemen o an uykuya dalıverdiler. Bela adamlara ateş yakmamalarını emretti. Acıkmışlardı ama sadece tepenin aşağısında su içebilecekleri bir dere vardı. Bela ilk nöbeti Ralo ten Bal'a verdi. İlk gece uyuyakalıp Bidh'in kaçmasına neden olan kişi Ralo'ydu.

Bela gece vakti üşüyüp ip yapmak için parçaladığı pelerinini arayarak uyandı. Birisinin ateş yakmış ve bacak bacak üstüne atıp ateşin yanına kurulmuş olduğunu gördü. Ayağa kalkıp öfkeyle "Ralo!" diye bağırdı ve sonra adamın Ralo değil de, kılavuz Bidh olduğunu gördü.

Ralo ateşin yanında hareketsizce yatıyordu.

Bela hemen kılıcını çekti.

Toprak adam Bela'ya sırıtarak "Yine uyuyakaldı" dedi.

Bela, Ralo'yu tekmeledi ama Ralo horlayıp iç çekti ve uyanmadı. Bela Bidh'in diğerlerini uykularında öldürmüş olabileceği korkusuyla yerinden fırlayıp adamların yanına koştu, ancak hepsi kılıçlarıyla birlikte deliksiz uyuyorlardı. Çocuklar da küçük bir öbek hâlinde uyuyorlardı. Bela ateşe yöneldi ve ayağıyla basarak ateşi söndürdü.

"Çok uzaktalar" dedi Bidh. "Ateşi göremezler. İzinizi bulamadılar."

Şaşıran ve şüphelenen Bela "Nereye gittin?" diye sordu bir süre sonra. Toprak adamın neden geri geldiğini anlayamıyordu.

"Köydeki halkımı görmeye."

"Hangi köy?"

"Tepelere en yakın köy. Allulu benim halkım. Tepelerden büyükbabamın barakasını gördüm. Tanıdığım insanları görmek istedim. Annem hâlâ yaşıyor ama babam ve erkek kardeşim Gök Şehir'e gitmişler. Halkımla konuşup onlara bir baskın yapılacağını haber verdim. Barakalarında sizi beklediler. Gelseydiniz sizi öldüreceklerdi ama siz de onlardan bazılarını öldürürdünüz. Tullu köyüne gittiğinize memnun oldum."

Bir Taç insanının bir Toprak'a sorular sorması uygundu ancak onunla sohbete veya tartışmaya girişmesi hoş karşılanmazdı. Ancak Bela, bu durumdan o kadar rahatsız olmuştu ki "Ölü Toprak insanı, Gök Şehir'e gidemez. Toprak toprağa gider" dedi sertçe.

Bidh, bir kölenin yapması gerektiği gibi yumruğunu alnına dayayarak "Öyledir, tabii" dedi nazikçe. "Benim halkım akılsızca göğe gittiklerine inanıyor ama öyle olsa bile, elbette oradaki saraylara gidemezlerdi. Göğün yaban, pis bölgelerinde dolanıp duracaklarına kuşku yok." Alevlenip alevlenemeyeceğini kontrol etmek için ateşi karıştırdı ama ateş çoktan sönmüştü. "Ama anlarsınız ya, sadece oraya gömülmüş olduklarında yukarı gidebilirler. Oraya gömülmezlerse, ruhları burada kalır. Bu durumda muhtemelen kötü bir şeye dönüşür Kötü bir ruha. Bir hayalete."

"Bizi neden takip ettin?" diye sordu Bela.

Bidh, şaşırmış görünüyordu ve yumruğunu alnına yeniden koydu.

"Ben, Efendi ten Han'a aitim" dedi. "İyi besleniyorum ve güzel bir evde yaşıyorum. Kız kardeşim sayesinde ve bir kılavuz olduğum için Şehir'de bana saygı duyuluyor. Allulu halkının yanında kalmak istemiyorum. Çok fakirler."

"Ama kaçtın!"

"Ailemi görmek istedim" dedi Bidh. "Onların öldürülmesini de istemedim tabii. Onları uyarmak için sadece bağırabilirdim de. Ama bacaklarımı bağladınız. Bu beni çok üzdü. Bana güvenmediniz. Sadece halkımı düşündüm ve bu yüzden kaçtım. Üzgünüm, efendim."

"Onları uyarabilirdin. Onlar da bizi öldürürlerdi!"

"Doğru" dedi Bidh, "gitmiş olsaydınız. Ama kılavuzluk etmeme izin verseydiniz, sizi Bustu veya Tullu köylerine götürürdüm ve çocukları yakalamanıza yardım ederdim. Onlar benim halkım değil. Bir Allulu olarak doğdum ve bir Şehir insanıyım. Kız kardeşimin çocuğu bir Tanrı'dır. Güvenilecek insanım ben."

Bela ten Belen yüzünü çevirdi ama hiçbir şey demedi.

Bir kızın gözlerinde yıldızların parıltısını fark etti, başını biraz doğrultmuş onları izliyor ve dinliyordu. Çocuk, kız kardeşiyle olabilmek uğruna onların peşine takılan ateşle gelen kız, yani Modh'tu.

"Bu" dedi Bidh. "Bu kız da Tanrılar doğuracak."

2

Vui ve Modh diye adlandırılan Chergo'nun kızı ve Ölü Ayu'nun ilk kızı adamlar uyanmadan önce hava aydınlanırken fısıldaşıyorlardı.

"Sence ölmüş müdür?" dedi Vui fısıldayarak.

"Ağladığını duydum. Hem de bütün gece."

İkisi de yattıkları yerden etrafı dinledi.

"Şu adam ona isim verdi" diye alçak sesle konuştu Vui. "Bu durumda bizi izleyebilir."

"İzleyecektir."

Küçük kız kardeş Mal uyanmış, dinliyordu. Modh kollarını ona sarıp "Uyumaya hadi" dedi.

Yanlarında yatan Bidh aniden kafasını kaşıyarak doğruldu. Kızların gözleri fal taşı gibi açıldı, adama bakakaldılar.

Allulu'ların konuştuğu gibi konuşarak "Pekâlâ, Tullu kızları" dedi onların dilinde, "artık Toprak halkısınız."

Kızlar gözlerini dikip bakıyor ve konuşmuyorlardı.

"Yeryüzünde cennette yaşayacaksınız" dedi Bidh. "Bol yiyecek. Yaşamanız için kocaman, zengin evler. Dahası evlerinizi her yere sırtınızda taşımak zorunda kalmayacaksınız! Anlayacaksınız. Bakire misiniz?"

Bir süre sonra kızlar başlarını sallayıp onayladılar.

"Kalabildiğiniz kadar bakire kalın" dedi Bidh. "Ancak o zaman Tanrılarla evlenebilirsiniz. İri, zengin kocalar! Bu adamlar Tanrı'dır. Fakat yalnızca Toprak kadınlarıyla evlenebilirler. O nedenle, küçük kiraz çekirdeklerinize iyi bakın, onları Toprak çocuklarından ve benim gibi adamlardan koruyun. O zaman bir Tanrı'nın karısı olabilir ve altın bir evde yaşayabilirsiniz." Kızların hareketsiz yüzlerine pis pis sırıtarak baktı ve ayağa kalkıp ateşin soğuk küllerine işedi.

Taç erkekleri uyanırken, Bidh daha büyük kızları alıp bir çalılıktan böğürtlen toplamaları için ormana götürdü; biraz yemelerine müsaade etti ama topladıklarının çoğunu da şapkasına koymalarını istedi. Böğürtlen dolu şapkayı askerlere getirdi ve parmak eklemlerini alnına koyarak sundu. "Görüyorsunuz ya" dedi kızlara, "işte böyle davranmanız gerekiyor. Taç halkı bebekler gibidir ve sizler de onların anneleri olmalısınız."

Modh'un küçük kız kardeşi Mal ve daha küçük olan çocuklar açlık yüzünden sessizce ağlıyorlardı. Modh ve Vui onları dereye götürdüler. Modh kız kardeşine, "İçebileceğin kadar iç, Mal" dedi. "Karnını iyice doldur. İşe yarar." Ardından Vui'ye " Adam bebekler!" dedi ve yere tükürdü. "Çocuklardan yiyecek alan adamlar!"

"Allulu'nun dediğini yapın" dedi Vui.

Onları esir alan askerler, kızlarla ilgilenme işini Bidh'e bıraktıklarından artık çocukları önemsemiyorlardı. Kendi dillerinde konuşan bir adamın olması biraz rahatlatıcıydı. Güçlü olduğu için küçükleri, bazen de tek seferde iki çocuğu birden taşıyacak kadar da nazikti. Bidh gittikleri yer hakkında Vui ve Modh'a hikâyeler anlattı. Vui ona amca demeye bile başlamıştı. Modh, Bidh'in Mal'ı taşımasına izin vermedi ve ona hiçbir adla seslenmedi.

Modh on bir yaşındaydı. Altı yaşındayken, annesi doğum sırasında ölmüştü ve o günden beri de kız kardeşine o bakıyordu.

Altın adamın kız kardeşini kapıp tepeden aşağı gittiğini görünce, kız kardeşini kaybetmemesi gerektiği dışında aklında hiçbir şey olmadan askerlerin peşinden koşmuştu. Adamlar önce o kadar hızlı gitmişlerdi ki, Modh onlara yetişememiş ama izlerini de kaybetmemişti ve bütün gün peşlerinden gitmişti. Büyükanne ve büyükbabasının domuzlar gibi katledildiğini görmüştü. Dünyada tanıdığı herkesin ölmüş olduğunu sanmıştı. Kız kardeşi hayattaydı ve kendisi de hayattaydı. Yeterliydi. Bu düşünce yüreğini ısıttı.

Küçük kız kardeşini yeniden kollarına alması her şeye değerdi.

Fakat sonra, zalim adam Sio'nun kız kardeşine ad verip bebeği tepelerde fırlatmıştı ve altın adam gidip kızı almasına engel olmuştu. Bebeğin olduğu yüksek çalılıklara bakmaya, hatırlayabilsin diye, yeri görmeye çalışmışsa da altın adam öyle bir vurmuştu ki, Modh sersemlemişti. Kızı tepeye doğru öyle hızlı sürüklemişti ki, Modh'un nefesi göğsünde kesilmiş ve gözleri acıyla dolmuştu. Sio'nun kızını kaybetmişlerdi. Orada çalılıklarda ölümü bekleyecekti. Tilkilerle vahşi köpek-

ler etini yiyecek ve kemiklerini parçalayacaklardı. Modh'un yüreğinde korkunç bir boşluk, bir çukur, içine her şeyin kayıp düştüğü bir korku ve öfke deliği açıldı. Asla dönüp bebeği bulamayacak ve gömemeyecekti. Gömülmemiş bile olsalar, ad verilmeden önce, çocukların hayaletleri yoktur ama zalim adam Sio'nun kızına bir ad vermişti. Bebeği göstermiş ve adını söylemişti: Groda. Groda artık onları takip edecekti. Modh gece vakti ince bir ağlama sesi duymuştu. Boşluktan geliyordu. Bu boşluğu ne doldurabilirdi ki? Ne yeterdi doldurmaya?

3

Bela ten Belen ve adamları, başkalarıyla dövüşmedikleri için Şehir'e zaferle dönmediler; ama yine de başarısız bir yağma yapmışlar gibi arka yollardan gece sessizce girmek zorunda da kalmadılar. Adamlardan hiçbirini kaybetmemiş ve hepsi de dişi olan altı köleyle Şehir'e dönmüşlerdi. Sadece Ralo ten Bal hiçbir köle getirmemişti ve diğerleri Ralo'nun yakaladığını da kaçırmış olması ve nöbet sırasında uyuyakalmasıyla ilgili şakalar yapıyorlardı Bela ten Belen, bataklık ateşiyle gelen kızın kız kardeşiyle olmak uğruna onların peşinden geldiğini anlatıp bir oltayla iki balık yakalamadaki şansıyla eğleniyordu.

Kendi yağma yapma girişimini düşünürken rahatladı ki, gerçekten de şanslıydılar ve bu kendisinin değil

Bidh'in sayesindeydi. Bidh onlara akıl vermemiş olsaydı, Allulular tarafından pusuya düşürülebilir ve daha uzaktaki köye bile ulaşmadan öldürülebilirlerdi. Köle onları kurtarmıştı. Sadakati Bela'ya doğal ve beklenebilir görünüyordu ama yine de sadakatini taçlandırmıştı. Bidh ve kız kardeşi Nata'nın birbirine düşkün olduğunu biliyordu ama Bidh, Han ailesine ve Nata da Belen'lere ait olduğundan nadiren görüşebiliyorlardı. Fırsatı bulduğunda, kendi evindeki iki köleyle Bidh'i takas etmiş ve onu Belen Evi kölelerinin idaresinden sorumlu kişi yapmıştı.

Bela köle yakalamaya gitmişti çünkü annesi, kız kardeşi ve erkek kardeşinin karısıyla kendi evinde bir kız yetiştirmek istiyordu: Kendisiyle evlenene kadar onun heveslerine göre eğitilip şekillendirilecek genç bir kız.

Bazı Taç erkekleri kendilerine çocuk yapıp hananda yaşamaları için Toprak eşlerini oradan buradan, kendi evlerindeki kölelerden veya şehrin kulübelerinden almaktan memnun olurlar ve onlarla başka hiçbir şey yapmazlardı. Diğerleriyse daha zor beğenenlerdendi. Bela'nın annesi Hehum, doğuştan itibaren bir Taç hananında yetiştirilmiş ve bir Taç eşi olmak üzere eğitilmişti. Yakalandığında dört yaşında olan Nata önceleri köle kulübelerinde yaşamıştı ama birkaç yıl içinde bir Kök tüccarı, kızın güzelliği üzerine yorumlar yapıp ona karşılık beş erkek köle vermiş ve kızı bir eş olarak satılana kadar tecavüze uğramasın ya da bir erkekle yatmasın diye kendi hanan'ında tutmuştu. Nata'nın güzelliği dillere dolanmış ve Taç erkekleri onunla evlenmenin yollarını aramaya başlamışlardı. On beş yaşına gelince, Belen ailesi en iyi tarlasının hasadı ve Bakır Sokağı'nda-

ki binanın tamamının kullanımı karşılığında kızı almıştı. Kıza da kayınvalidesi gibi Belen hanesinde saygı gösterilmişti.

Bir eş bulmak isteyen Bela kulübelerde ya da hanan'larda hiç kız bulamayınca, gidip vahşi bir kız yakalamaya karar vermişti. İki taneyle dönerek de amacına ulaşmıştı.

Önce Mal'ı kendine saklamayı ve Modh'u kulübelere göndermeyi düşündü. Fakat Mal şişman, küçük vücudu ve büyük uzun kirpikli gözleriyle çekici olmasına rağmen, henüz sadece beş yaşındaydı. Bazı adamlar tercih etse de, Bela bir bebekle seks yapmak istemiyordu. Modh on bir yaşındaydı ve hâlâ bir çocuktu fakat uzun sürmeyecekti. Her zaman güzel değildi ancak genelde kıpır kıpırdı. Kız kardeşinin peşinden gelerek gösterdiği cesaret Bela'yı etkilemişti. İki kız kardeşi de Belen evinin hanan'ına getirdi ve annesinden, baldızından ve kız kardeşinden düzgün yetiştirilip yetiştirilmediklerinden sorumlu olmalarını istedi.

Vahşi kızlara Nata Belenda'nın kendi dillerinin sözcükleriyle konuştuğunu duymak epey tuhaf gelmişti. Onlara göre Nata, Bela ve Alo'nun anneleri Hehum Belenda ve kız kardeşi Tudju Belen gibi başka dünyaya ait bir varlıktı. Üç kadın da uzun boylu, yumuşak elli ve uzun parlak saçlarının yanı sıra temiz ve yumuşak tenlere sahiplerdi. Bahar çiçekleri ve günbatımı bulutları gibi renklenmiş incecik kıyafetler giyiyorlardı. Kadınlar birer Tanrıçaydı. Hâlbuki Nata Belenda gülümsüyordu ve hoşgörülüydü. Çok azını hatırlasa da çocuklarla kendi dillerinde konuşmaya çalıştı. Büyükanne Hehum Belenda ağırbaşlı ve sert bakışlıydı ama kısa süre sonra Nata'nın erkek bebeği ile oynaması için Mal'ı kucağına oturttu. Onları en çok hayrete düşüren evin kızı Tudju

olmuştu. Modh'tan çok da büyük değildi ama bir baş daha uzundu ve Modh onun ay ışığını giydiğini sanmıştı. Üstündekiler sadece Taç kadınlarının giyebileceği gümüş kumaşındandı. Ağır bir gümüş kemer belinden kalçasına doğru eğilmişti. Kılıcın üzerinden mükemmel kusursuz işlenmiş gümüş bir kın sarkıyordu. Kın boştu ama Tudju oradan bir kılıç çekiyormuş gibi yaptı ve kılıcı havada savurup hamlelere girişti. Hâlâ kılıcı arayan küçük Bal'a bakarak güldü. Fakat kızlara kendisine dokunmamaları gerektiğini de anlattı; çünkü o gün, kendisi kutsaldı. Kızlar da bunu anladılar.

Belen'lerin kocaman evlerinde bu kadınlarla yaşayan kızlar daha fazlasını da anlamaya başladılar. Bunlardan birisi de Şehir'in diliydi. Başta göründüğü gibi, kendi dillerinden o kadar da farklı değildi ve birkaç hafta içerisinde belli belirsiz konuşmaya başlamışlardı.

Üç ay sonra Büyük Tapınak'ta ilk törenlerine katıldılar: Tudju'nun yaklaşan yaş töreniydi. Büyük Tapınak'a tören alayıyla birlikte gittiler. Modh için yeniden açık havada olmak harikaydı. Çünkü duvarların ve tavanların arasında kalmaktan bunalmıştı. Toprak kadını oldukları için sarı perdenin arkasında oturdular. Yine de sunağın altında asılı duran dizili kılıçların arasından Tudju'nun kılıcını seçişini görebiliyorlardı. Evden dışarı her çıkışında artık hayatın geri kalanı boyunca kılıcını takacaktı. Yalnızca Taç olarak doğan kadınlar kılıç taşıyabilirlerdi. Taç erkeklerinin asker olarak hizmet ettikleri zamanlar dışında, Şehir'de başka hiç kimsenin herhangi bir silah taşımasına müsaade edilmezdi. Modh ve Mal artık bunu da biliyorlardı. Birçok şey öğrenmişlerdi ve daha fazlasını öğrenmeleri gerektiğini de biliyorlardı: Şehir kadını olmak için bilmeleri gereken her şeyi...

Mal için daha kolaydı. Şehir kurallarını ve yaşam biçimini kısa zamanda kendi dünyası hâline getirebilmesi için yeteri kadar küçüktü. Modh ise Tullu halkının kurallarını ve yaşam biçimlerini unutmak zorundaydı. Fakat dil öğrenmede olduğu gibi, bazı şeyler ilk göründüklerinden daha tanıdık gelebiliyordu. Modh, Tullu bir erkeğin köyün şefi seçildiğinde, hâlihazırda bir eşi olsa bile köle bir kadınla evlenmek zorunda olduğunu öğrenmişti. Burada, Taç erkeklerinin hepsi şeftiler. Hepsi de kölelerle, Toprak kadınlarıyla evlenmek zorundaydılar. Kurallar aynıydı, sadece Şehir'deki her şeyde olduğu gibi, daha büyütülmüş ve karmaşık hâle getirilmişti.

Köyde iki tür insan bulunuyordu: Tullular ve köleler. Buradaysa üç tür insan yaşıyordu ve türünü değiştiremediğin gibi, kendi türünle de evlenemezdin. Arazilere ve kölelere sahip olan Taçlar vardı. Hepsi de şef, rahip ve yeryüzündeki Tanrılardı. Köleler Toprak insanlarıydı. Nata ve Hehum gibi, bir Taç ile evlenen Toprak kadını kendisine neredeyse bir Taç gibi davranılsa bile, yine de hâlâ Toprak'tı. Bir de diğer insanlar, Kökler vardı.

Modh, Kökler hakkında çok az şey biliyordu. Köyünde onlar gibi hiç kimse yoktu. Nata'ya onları sordu ve hanana gittiği zamanlarda gözlemleyebildiği kadar gözlemledi. Kök insanları zenginlerdi. Ekip biçmeyi ve hasadı, ambarları ve satış işlerini onlar yönetiyorlardı. Kök kadınları ev inşaatından sorumluydular ve Taçların giydiği bütün o harika kıyafetleri onlar dikiyorlardı.

Taç erkekleri Toprak kadınlarıyla evlenmek zorundaydı. Ancak Taç kadınları evlenirlerse, Kök erkekleriyle evlenmeliydi. Kılıcını aldığında Tudju'nun da birkaç tane talibi çıkmıştı. Bunlar tatlı paketleriyle gelip

hanan perdesinin dışında dikilmişler ve kibar sözler sarf etmişlerdi. Ardından yıllar önce bir yağma esnasında babalarını kaybettiklerinden beri Belenlerin efendisi olan Alo ve Bela ile konuşmuşlardı.

Kök kadınları Toprak erkekleriyle evlenmek zorundaydı. Bidh'i satın alıp evlenmek isteyen bir Kök kadını vardı. Alo ve Bela, satılma veya kalma seçimini Bidh'e bıraktıklarını söylemişlerdi. O da henüz karar vermemişti.

Kök insanları kölelerin ve ekinlerin sahibiydiler ama arazileri ve evleri yoktu. Bütün mal mülk Taçlara aitti. "Öyleyse" dedi Modh, "Taçlar yaptıkları iş ve kölelerinin tarlalarda yetiştirdikleri karşılığında, kök insanlarının Şehir'de yaşamalarına, herhangi bir evi almalarına müsaade ediyorlar. Değil mi?"

Nata hiç azarlamadan, "Çalışmalarının bir ödülü olarak" diyerek her zamanki gibi kibarca onu düzeltti. "Gök Baba oğulları Taçlar için Şehir'i yarattı. Onlar da iyi çalışanları burada yaşamalarına müsaade ederek ödüllendiriyorlar. Sahiplerimiz olarak Taçlar ve Kökler yaptığımız iş ve bağlılığımız için yaşamamıza, yememize ve barınmamıza izin verip bizi ödüllendiriyorlar."

Modh "Ama..." demedi.

Bir takas sistemi olduğu ve adil olmadığı son derece açıktı. Bunu anlamaya yetecek kadar böyle şeylerin uzağından gelmişti. Üstelik karşılıklılık mantığının dışında olan herhangi bir köle yanılmayan bir gözle bunu görebilirdi. Fakat Modh "Ama" demesine izin veren başka herhangi bir düzen tanımıyor, başka bir düzen ihtimalini bilmiyordu. Nata da adaletin olduğu, "Ama" sözcüğünün konuşulabildiği ve anlam taşıdığı ele geçmeyen zamanlarda bile bu alternatifin, bu ihtimalin farkında değildi.

Nata, vahşi kızlara Şehir'de nasıl yaşayacaklarını öğretme işini üstlenmişti ve bunu içten gelen bir titizlikle de yapmıştı. Kızlara kuralları öğretmişti. İnanılanı öğretmişti. Kurallarda adalet yoktu, bu nedenle onlara adaleti öğretmemişti. İnanılana kendisi inanmasa da, yine de onlarla nasıl yaşayacaklarını öğretmişti. Geldiğinde Modh inatçı ve gözü pekti. Nata kolayca onun haklarının olduğunu düşünmesine müsaade edebilir, başkaldırması için cesaretlendirebilir ve sonra da kırbaçlanmasını, sakat bırakılmasını veya ölümüne tarlalarda çalıştırılmasını izleyebilirdi. Bazı köle kadınlar da böyle yapıyorlardı. Nata, hayatının büyük bir bölümünde nezaket görmüş, diğerlerine nezaketle davranmıştı. Kendi bebek oğlu bir Taç'tı, küçük bir Tanrı olmaktan gurur duyuyordu ancak vahşi kızları da seviyordu. Bazen yaptıkları gibi, Bidh ve Modh'un göçebelerin dilinde konuştuklarını duymaya bayılıyordu. Mal, çoktan bu dili unutmuştu.

Mal, kısa sürede tombulluğundan kurtuldu ve Modh kadar zayıf hâle geldi. Şehir'de geçirdikleri birkaç yıldan sonra iki kız da Bela ten Belen'in yağma sırasında yakaladığı haşin küçük yabankedilerinden oldukça farklıydı. İnce, narin görünümlüydüler. Lezzetli yemekler yiyor ve güzel yaşıyorlardı. Artık, kendilerini tutsak edenlerin Şehir'e dönüşlerindeki dayanılmaz hızlarına ayak uyduramayabilirlerdi. Dans etmek dışında çok az egzersiz yapıyorlardı ve yapacak hiç işleri de yoktu. Belen ailesi gibi Tutucu Taç aileleri, onların aşağısında olan işleri köle eşlerinin yapmasına müsaade etmezlerdi ve bütün işler bir Taç'ın aşağısındaydı.

Büyükanne kızların toplandığı avluda koşup oynamasına izin vermese ve Tudju kılıç dansını veya eskrim yapmayı öğretmemiş olsa Modh sıkıntıdan delirirdi.

Tudju kılıcı ve yaşlı bir rahibe ile günlük olarak çalıştığı kılıç kullanma sanatını seviyordu. Alıştırma yapmak için bir eşi olsun diye Modh'u keskin olmayan bronz bir eğitim kılıcı ile donatıp bütün öğrendiklerini ona da öğretmişti. Tudju'nun kılıcı fazlasıyla keskindi. Fakat zaten kılıcı ustaca kullanıyordu ve Modh'u bir kere bile yaralamamıştı.

Tudju henüz hanan'ın sarı perdesinin ardında mırıldanan taliplerinden hiçbirini kabul etmemişti. Talipleri gittikten sonra Kök erkeklerinin acımasızca taklidini yapıyordu. Öyle ki, hanan kahkahayla sallanıyordu. Her birini gelişini kokusundan anladığını iddia ediyordu: Haşlanmış pazı gibi kokanı, kedi pisliği gibi kokanı, yaşlı adamların ayakları gibi kokanları. Modh'a gizlice, evlenme niyeti olmadığını, bir rahibe ve yargıç danışmanı olmak istediğini söylemişti. Fakat bunu erkek kardeşlerine anlatmamıştı. Bela ve Alo, Tudju'nun evliliğinden yiyecek veya giyecek sağlayarak iyi bir kazanç elde etmeyi umuyorlardı; Taçların yapması gerektiği gibi, lüks içinde yaşıyorlardı. Belen ambarları ve kıyafet sandıkları uzun süre kira bedellerini mallarla takas yaparak doldurulmuştu. Nata tek başına onlara en iyi mülklerinin yirmi yıllık kirasına mal olmuştu.

Modh, Belenda ailesinin köleleri arasından kendine arkadaşlar edindi. Tudju, Nata ve yaşlı Hehum'a bir hayli düşkündü ama Mal'ı sevdiği gibi kimseyi sevmiyordu. Mal eski yaşamından ona kalan tek şeydi ve uğruna kaybettiklerinden dolayı onu seviyordu. Belki de hayatı boyunca sahip olduğu tek şey Mal'dı: Kız kardeşi, çocuğu, sorumluluğu, canı.

Artık halkının çoğunun öldürülmediğini, babasının ve halkının geri kalanının şüphesiz ki ovalarda, tepelerde ve sulak topraklarda yıllık turlarını sürdürdüklerini

biliyordu; ancak kaçmayı ve onları bulmayı denemeyi ciddi anlamda hiç düşünmedi. Mal'ı alıp götürmüşlerdi, o da Mal'ı takip etmişti. Dönüş yoktu. Ve Bidh'in de onlara dediği gibi, burada muazzam, zengin bir yaşam vardı.

Büyükannelerin ve büyükbabaların katledildiğini veya başı kesilen Dua'nın'nun kızını düşünmedi. Her şeyi görmüş olsa da, görmemişti; gördüğü tek şey kız kardeşiydi. Babası ve diğerleri bütün o insanları gömer, onlar için şarkılar söylerdi. Bundan böyle buradaydılar. Gökyüzünün aydınlık ve karanlık yollarında yürüyor, yukarıdaki aydınlık baraka çemberlerinde dans ediyorlardı.

Baskına öncülük ettiği, Dua'nın kızını öldürdüğü, kendisini, Mal'ı ve diğerlerini kaçırdığı için Bela ten Bele'ten nefret etmedi. Erkekler nefret ederdi, göçebeler ve Şehir erkekleri de. Erkekler yağmalar, yiyecekleri alır, öldürür, insanları köle yaparlardı. Erkekler böyleydi. Bunun için onlardan nefret etmek, onları bunun için sevmek kadar saçmaydı.

Sadece olmaması gereken ve yine de sürekli olmaya devam eden bir şey, küçük bir şey, hatırladığında gerisini, hayatın bütün büyüklüğünü ve zenginliğini bozulmuş bir cevizin büzüşmüş içine indirgeyen, ezilmiş bir sineğin sarı pisliği hâline getiren bir hiçlik vardı.

Bunu fark ettiklerinde geceydi. Mal ve Modh ince çarşaflı yumuşak yataklarında, ılık, yüksek duvarlı evin güvenli karanlığındaydılar: Mal nefesini çektiğinde, kendi omuzlarının aşağısında soğuk bir ürperti hissetti. Duyuyor musun?

Birbirlerine sarılıp dikkat kesilmiş, işitmişlerdi.

Sabahleyin Mal mahmur ve bitkindi. Modh onunla konuşmaya veya oynamaya çalıştığındaysa ağlamaya

başlamıştı. Modh en sonunda oturmuş, Mal'a sarılmış ve birlikte durmadan boş yere, hıçkırmadan sessizce ağlamışlardı. Yapabilecekleri hiçbir şey yoktu. Bebek onları takip etmişti çünkü başka takip edecek birisini tanımıyordu.

İkisi de ev halkına bundan bahsetmedi. Konunun bu kadınlarla alakası yoktu. Sorun onların sorunuydu. Hayalet onların hayaletiydi.

Bazen Modh karanlıkta uyanıyor ve yüksek sesle fısıldıyordu, "Sakin, Groda! Sakin, sessiz ol!" Ve bir süre sessiz içinde geçiyordu. Fakat belli belirsiz inilti yeniden duyulmaya başlıyordu.

Şehir'e geldiklerinden beri Modh, Vui'yi görmemişti. Vui, Han ailesine aitti ama ona Modh ve Mal'a davranıldığı gibi davranılmamıştı. Dos ten Han, bir Kök kadın aracısıyla hoş bir kız için pazarlık yapmış ve Vui değiş tokuş yapılan kölelerden biri olmuştu. Hâlâ hayattaysa, Modh'un ulaşabileceği ya da ondan haber alabileceği bir yerde yaşamıyordu. Bir seferinde tepelerden baktığında, Şehir batıya uzanan tarlaların, meraların ve ormanların kocaman eğiminde ve mesafesinde çok büyük görünmüyordu fakat içindeyken ovalar gibi uçsuz bucaksızdı. İçinde kaybolunabilirdi. Vui de kaybolmuştu.

Şehir standartlarına göre Modh kadınlığa geçişte gecikmiş, on dört yaşında erişmişti. Hehum ve Tudju evin ibadethanesinde onun için bir tören düzenleyip bütün gün âdetleri yerine getirdiler ve şarkı söylediler. Modh'a yeni kıyafetler verildi. Tören bitince, Bidh hanan'ın sarı perdesinin yanına gelip onu çağırdı ve ellerine kabaca dikilmiş geyik derisinden küçük bir kese koydu.

Modh şaşkın şaşkın ona baktı. Bidh "Biliyorsun, köyde bir kızın amcası ona bir delu verir" dedi ve arka-

sını döndü. Modh Bidh'in elini yakalayıp dokundu, geleneği yarım yamalak hatırlayıp hediyesini hazırlamak için girdiği riskin farkına vararak ona teşekkür etti. Toprak insanların dikiş yapması yasaktı. Dikiş Kök'lere özgü bir ayrıcalıktı. İğne ve iplikle yakalanan bir kölenin eli kesilebilirdi. Bidh, kız kardeşi Nata gibi iyi kalpliydi. Modh ve Mal'ın ikisi de yıllardır ona amca diyorlardı.

Alo ten Belen'in Nata'dan Belen Evi için rahiplik ve askerlik yapacak üç oğlu bulunuyordu. Alo birçok gece küçük çocuklarla oynamak ve Nata'yı kendi odasına götürmek için geliyordu ama hanan'da Bela'yı nadiren görüyorlardı. Arkadaşı Dos ten Han ona, kendisini uzun süre tatmin edecek güzel, kışkırtıcı, tecrübeli bir kadın, bir metres vermişti. Alo göçebe kız kardeşleri unutmuş, eğitilmelerine ilişkin planlarına ilgisini yitirmişti. Mal ve Modh'un günleri huzur ve neşe içerisinde geçiyordu. Yıllar geçtikçe, onların geceleri de daha huzurlu hâle gelmeye başlamıştı. Artık Modh nadiren ağlıyordu. Sadece kendisini uyandıran rüyalarında hıçkırıyordu.

Ama Modh ne zaman uyansa, sürekli Mal'un karanlıkta kocaman açılmış gözlerini görüyordu. Birbirlerine hiçbir şey söylemiyorlardı ama tekrar uyuyana kadar birbirlerine sarılıyorlardı.

Sabahları Mal kendinde gibi görünüyor ve Modh kız kardeşini üzmek ya da uykularını rüyasız bırakmak korkusuyla hiçbir şey demiyordu.

Sonra her şey değişti.

Tudju erkek kardeşleri Bela ve Alo tarafından çağırılmıştı. Bütün gün ortalıkta yoktu ve hanan'a öfkeli ve soğuk bir hâlde, parmakları gümüş kılıcının kabzasında dönmüştü. Annesi onu kucaklamaya gittiğinde, Tudju yapmamasını belirten bir işaret yaptı. Hanan'da birlikte geçen yıllardan sonra, Tudju'nun bir Taç kadını,

aralarındaki tek Taç insanı olduğunu, sarı perdenin evin kutsal yerlerinden onu değil de diğerlerini ayırdığını, Tudju'nun kutsal bir varlık olduğunu unutmuşlardı. Artık Tudju doğuştan kazandığı hakları almak zorundaydı.

"İpek Sokağı'ndaki dükkânını ve dokuma tezgâhlarını alabilelim diye, o şişman Kök erkeğiyle evlenmemi istiyorlar" dedi. "Evlenmeyeceğim. Büyük Tapınak'a gidip yaşayacağım." Etrafındaki herkese, annesine, gelinlerine, Mal'a, Modh'a ve diğer köle kadınlara baktı. "Orada bana verilen her şeyi, buraya göndereceğim" dedi. "Ama Bela'ya şu anda istediği kadın için bir parmak boyutunda toprak verirse, Tapınak'tan eve hiçbir şey göndermeyeceğimi söyledim. Onu beslemek istiyorsa yeniden köle yakalamaya gidebilir. Tabii sizi de." Tekrar Mal ve Modh'a baktı. "Gözünüz onun üzerinde olsun" dedi. "Evlenme zamanı geldi."

Bela metresini hâlihazırda takas etmişti ve onun için doğurduğu Toprak erkeği tarla konusunda ona iyi bir pazarlık imkânı sağlamıştı ve böyle olunca da neredeyse bütün miktarı gözünün tuttuğu başka bir kadın için hemen teklif edivermişti. Toprak kadının evlenebilmesi için bakire olması gerektiğinden ve istediği kadın birkaç erkek tarafından daha önce sahiplenildiğinden bir evlilik söz konusu değildi. Alo ve Tudju, rızaları olmadan yapılamayacak olan bu pazarlığa engel olmuşlardı. Tudju'nun da dediği gibi, artık Bela'nın kutsal zorunluluğu olan evliliği ve toprak halkının bir kadınından gökyüzü çocuklarını yapmayı düşünmesinin zamanı gelmişti.

Bu nedenle Tudju hanan'ı ve evi, Büyük Tapınak'ta hizmet etmek ve sadece arada sırada resmî ziyaretleri gerçekleştirmek için dönmek üzere terk etti. Geceleri

onun yerini erkek kardeşi Bela aldı. Zincirlenmiş bir köpek gibi aksi ve huzursuzca Alo'nun arkasından gizlice sokuluyor, koşuşturup duran küçük çocukları, kölelerin oyunlarını ve danslarını izliyordu.

Uzun boylu, yakışıklı, kıvrak ve kaslı bir adamdı. Baskının dehşeti ve kıyımı içinde onu ilk kez gördüğünden beri, Modh'un gözünde altın erkek olmuştu. O günden sonra Şehir'de başka birçok altın erkek görmüştü ama Bela ilkti ve örnekti.

Bir kölenin efendisine hissettiği tedirginlikten başka ona karşı hiçbir korkusu yoktu. Elbette Bela şımarıktı, ancak kaprisli ya da zalim değildi. Suratı asık olduğunda bile, öfkesini kölelerinden çıkarmazdı. Buna rağmen Mal, kontrol edilemez bir endişe ve korku içinde ondan çekiniyordu. Modh ona saçmaladığını söylemişti. Bela neredeyse Alo gibi iyi huyluydu ve Mal, Alo'ya tamamen güveniyordu. Mal sadece başını sallamıştı. Asla tartışmaz, herhangi bir konuda kız kardeşiyle anlaşmazlığa düştüğünde için için hüzünlenirdi. Ancak Bela'dan çekinmemeyi deneyemedi bile.

Mal on üç yaşındaydı. Töreni gerçekleşmişti (ve Bidh ona da gizlice üstünkörü yapılmış küçük bir "ruh kesesi" verdi). O günün akşamında Mal, yeni kıyafetlerini giydi. Toprak insanları taçlarla birlikte yaşadıklarında bile sadece uzun kumaş parçalarını giyebilir, ancak dikilmiş giysiler giyemezlerdi. Bununla birlikte, biçimsiz kumaşı süslemenin ve bir araya getirmenin birçok incelikli yolu vardı. Örümcek ipeği kıvrılamasa da, özenli bir şekilde kıyafetlere takılabilir ve püsküller yapılabilirdi. Mal'ın giysileri boyanmamış ipektendi ve üstündeki mavi-yeşil tül o kadar inceydi ki saydam gibiydi.

Mal içeri girdiğinde Bela başını kaldırıp onu gördü ve bakakaldı.

Modh aniden bir planı veya tedbiri olmaksızın ayağa kalktı ve "Sahipler, Efendiler! Kız kardeşimin kutlaması için dans edebilir miyim?" dedi. İzin verilmesi için pek beklemedi fakat dansçılar için tablet şeklindeki davulları çalan Lui ile konuşup Tudju'nun verdiği bronz kılıcı ve kendi kutlamasında edindiği soluk alev rengi örtüyü almak için odasına koştu. Arkasından salınan örtü ile geri döndü. Lui davulunu çalarken Modh dans etti. Daha önce hiç bu kadar güzel dans etmemişti. Şu anda yaptığı gibi kılıç dansının bütün sert hareketlerini usulüne uygun ve hassasiyetle ancak bir vahşilikle, kılıcı tutuşunda bir tehdit imasıyla hiç dans etmemişti. Lui'nin davuluna yetişip gitgide hızlanan dansı davulun değişen ritmiyle öylesine seksi bir hâl aldı ki, yarı saydam örtü izleyenlerin yüzlerine dokunup savrulurken dans daha ateşli ve parıltılı bir hâle, giderek sanki bir aleve dönüştü. Bela hareketsiz oturdu, sabit gözlerle izledi ve örtünün saçakları gözlerine doğru geldiğinde bile kenara çekilmedi.

Dansını bitirdiğinde, "Ne zaman böyle dans etmeyi öğrendin?" diye sordu.

"Gözlerinin önünde" dedi Modh.

Bela biraz huzursuzca güldü. Etrafına bakınıp "Mal dans etsin şimdi de" dedi.

"Dans edemeyecek kadar yorgun" dedi Modh. "Tören çok uzun sürdü. Çok kolay yoruluyor. Ama ben yine dans ederim."

Bela elini şaklatarak dansa devam etmesini işaret etti. Modh pis pis sırıtan Lui'yi başıyla onayladı ve mimei adı verilen yavaş dansın duraksamalı, manidar ritmi başladı. Lui'nin davullarının yanında tuttuğu ayak bileği zillerini taktı; örtüsünü yüzünü, vücudunu ve kollarını kapatacak ve yalnızca çınlayan ayak bileklerini ve

çıplak ayaklarını ortaya çıkaracak şekilde örttü. Dans başladı. Ayakları belli belirsiz ve durmadan hareket ediyor, vücudu salınıyor ve ritim ile hareketler yavaş yavaş şiddetlenmeye başlıyordu.

Tiril tiril ipeğin içinden Modh görebiliyordu; Bela'nın ipek tuniğinin altında penisinin sertleştiğini anlayabiliyordu. Göğsündeki kalbinin atışını hissedebiliyordu.

O geceden sonra Bela Modh'un etrafında öyle çok dolanmaya başladı ki, kızın sorunu onun dikkatini çekmekten ziyade, Bela tarafından yalnız başına kıstırılıp tecavüze maruz kalmaktan kaçınmak oldu. Hehum ve diğer kadınlar, Bela'nın evlenmesi konusunda istekli olduklarından kızın yalnız kalmaması için ellerinden geleni yaptılar. Hepsi Modh'u çok seviyordu ve Belen Evi için kızın hiçbir maliyeti yoktu. Birkaç gün içinde Bela, Modh ile evlenme niyetini bildirdi. Alo memnuniyetle buna müsaade etti ve Tudju evlilik ayinlerini yerine getirmek için Tapınak'tan geldi.

Bela'nın bütün arkadaşları düğüne geldi. Sarı perde sadece kadınların yattıkları odaları kapatacak şekilde dans odasından geri taşındı.

Modh yedi yıldan beridir ilk defa yağmaya katılan adamları görüyordu. Hatırladığı kadarıyla iri olan Dos ten Han'dı ve Ralo ten Bal da acımasız olandı. Görüntüsü kendisini rahatsız ettiği için Ralo'dan uzak durmaya çalıştı. Adamların en genci olan Ralo, diğerlerinde göre daha fazla değişmişti ama yine de çocuksu ve fevri hareket ediyordu. Çok fazla içki içti ve köle kızların hepsiyle dans etti.

Mal her zamanki gibi ve hatta her zamankinden fazla kendini geri çekti. Arkasına saklanacağı sarı perde olmadığı için korkmuştu ve yağmadaki adamları görmek kızın titremesine neden oluyordu. Hehum'a yakın dur-

mayı denedi. Fakat yaşlı kadın kıza biraz sataşıp kendisini gösterebilmesi için çıkan bu fırsatı kaçırmasın ve Taç erkekleri de onu görebilsin diye öne doğru ittirdi. Artık evlenme çağındaydı ve bu Taç erkekleri onu sadece kullanmaktansa onunla evlenmek için ödeme yapabilirlerdi. Çok güzeldi ve Belen ailesine küçük bir servet getirebilirdi.

Modh çektiği ıstırap nedeniyle kız kardeşine acıdı ama sarhoş adamlar arasında bile kardeşinin güvenliğinden endişe etmedi. Hehum ve Alo bir gelin olduğunda taşıyacağı değer yüzünden kimsenin kızın bekâretini bozmasına müsaade etmezlerdi.

Bela dans ettiği zaman dışında her an onun yanında kaldı. Modh kılıç danslarından ikisini ve ardından da mimei'yi yaptı. Adamlar kızı nefes almadan izlerken, Bela Modh'u ve adamları gergin ve zafer kazanmış bir edayla seyretti. Örtü dansı bitmeden hemen önce belki kadının bu ateşinin bile efendisini olduğunu kanıtlamak istediğinden, belki de kendini daha fazla bastıramadığından "Yeter!" diye bağırdı. Davula birkaç kez daha vurulmasına karşın, Modh aniden durdu ve hareketsizce kalakaldı.

"Gel" dedi. Modh örtünün altından elini uzattı. Bela onu tutup büyük salondan çıkarıp dairelerine götürdü. Arkalarından kahkahalar duyuldu ve yeni bir dans başladı.

İyi bir evlilikti. Birbirlerine uyuyorlardı. Modh, Bela'nın verdiği her emre hemen ve direnç göstermeden itaat edecek kadar akıllıydı, ancak tanıdığı birçok köle kadının yaptığı gibi, isteklerini tahmin edip, onu şımartarak ve üzerine titreyerek beklentilerini önceden karşılamıyordu. Bela kızda itaatkâr olmasına izin veren bir sertlik hissetti ancak bu asla kölelik gibi değildi. Beden-

leri ne yaparsa yapsın Modh'un ruhu sanki ona karşı kayıtsız gibiydi. Onu cinsel anlamda tatmin edebilir veya isterse ona işkence edebilirdi. Yine de yaptığı hiçbir şey onu değiştiremeyecek, ona dokunamayacaktı. Bir yabankedisi veya tilki gibiydi; ehlileştirilemezdi.

Bu hissizlik, bu mesafe Bela'nın kıza iyice kapılmasına ve aradaki mesafeyi azaltma çabasına dönüştü. Küçük tilkisi, huysuz kadını onu büyülüyordu. Zaman geçtikçe arkadaş da olmuşlardı. Hayatları sıkıcıydı; birbirlerine iyi arkadaşlık etmeye başladırlar.

Elbette gündüzleri Bela dışarı çıkıyor, bazen arkadaşlarıyla top sahasında oynuyor, tapınaklarda rahiplik görevlerini yerine getiriyor ve artan bir sıklıkla Büyük Tapınak'a gidiyordu. Tudju onun Konsey'e katılmasını istedi. Tudju'nun Bela üzerinde dikkate değer bir etkisi bulunuyordu çünkü Tudju ne istediğini bilir, Bela ise bilmezdi. Asla ne istediğini bilmemişti. Bir Taç erkeğinin isteyebileceği çok şey de yoktu. Günyüzü Tepelerindeki yağmaya öncülük edene kadar kendisini bir asker olarak hayal etmişti. Köleler yakalayıp eve güvenli bir şekilde dönerek başarılı olsa da, kıyımı, gizlenmeyi, kendi yetersizliğinin kanıtını, korku dolu günleri ve geceleri, sersemliği, tiksinmeyi, tükenmişliği ve utancı hatırlamaya katlanamıyordu. Böyle olunca top sahalarında oynamanın, ayinleri yerine getirmenin, içip dans etmenin dışında yapacak bir şey kalmamıştı. Ve artık Modh vardı. Ona oğullar verecekti. Ve belki de Tudju onu desteklemeye devam ederse, bir konsey üyesi olabilirdi. Bu da yetiyordu.

Modh'a gelince, kız kardeşinin yanında değil de, bir altın erkeğinin yanında uyumaya alışmakta zorlanmıştı. Geceleri uyanıyor ve yatağın ağırlığı, koku ve hatta her şey ona yanlış geliyordu. Ama gündüzleri hanan'a

gidiyor, eskisi gibi Mal ve diğerleriyle birlikte olup akşamları dönüyordu. Her şey sorunsuz olabilir, iyi gidebilirdi. Ralo ten Bal olmasaydı.

Ralo, düğün gecesinde Hehum'un yanına sinen, yağmuru hatırlatan mavi tül içindeki Mal'ı fark etmişti. Onun yanına gidip, kızla konuşmayı veya dans etmeyi denedi ama Mal ürktü, çekindi ve titredi. Konuşmadı, yüzünü bile kaldırıp bakmadı. Ralo, kız yüzüne baksın diye başparmağını kızın çenesinin altına koydu ve o anda Mal kusacakmış gibi öğürüp durduğu yerde sendeledi. Hehum araya girip Tanrıların Annesi olarak konumunun kendisine verdiği sert ağırbaşlılıkla "Efendi ten Bal, kendisine el değmemiştir" dedi. Ralo, gülüp elini geri çekti ve aptalca "İyi öyleyse, artık ben dokundum ona" dedi.

Birkaç gün içinde Bal ailesinden Mal için bir teklif gelmişti. Kötü bir teklif değildi. Sanki evlenebilecek yaşta değilmiş gibi bir köle olarak istenmişti ve takas olarak sadece Bal ailesinin tahıl arazilerinden birinin hasadı verilecekti. Bal ailesinin zenginliği ve Belen ailesinin göreceli yoksulluğu dikkate alındığında, bu onur kırıcı bir teklifti. Alo ve Bela bir açıklama veya özür olmadan kibirle reddetti. Bela bunu anlattığında, Modh büyük bir rahatlama yaşadı. Teklif geldiğinde, Modh çok üzülmüştü. Mal'ın haklı sebeplerle Bela'dan bile daha fazla korktuğu bir adama yem olması için mi Bela'yı Maldan uzaklaştırıp da baştan çıkarmıştı? Kız kardeşini korumaya çalışırken, çok daha fazla mı zarar vermişti ona? Aceleyle koşup Mal'a Bal ailesinin teklifini reddettiklerini anlatmaya gitmişti. Suçluluk ve rahatlama duygusuyla gözyaşlarına boğuldu. Mal ağlamadı; iyi haberi sessizce karşıladı. Düğünden beri son derece sessizleşmişti.

Mal ve Modh her zaman oldukları gibi bütün gün birlikteydiler. Fakat aynı değildi; olamazdı da. Kardeşler arasına bir koca girmişti. Uykularını paylaşamıyorlardı.

Günler ve törenler gelip geçti. Modh, top sahasında oynanan bir oyunun ardından Bela ile birlikte eve gelene kadar Ralo ten Bal'ı çoktan aklından çıkarmıştı. Bela onu eve getirme konusunda çok rahat görünmüyordu ama geri çevirmek için de bir sebebi yoktu. Bela hanan'a gelip Modh'a "Senin tekrar dans edişini izlemeyi umuyor" dedi.

"Onu perdenin arkasına getirmiyorsun, değil mi?"

"Sadece dans odasına."

Bela Modh'un kaşlarını çattığını gördü ama yüz ifadelerini okumaya alışkın değildi. Bir cevap bekledi.

"Onun için dans edeceğim" dedi Modh.

Mal'a hanan'ın yatak odalarında kalmasını söyledi. Modh kabul etti. Küçük, güçsüz ve bitkin görünüyordu. Kız kardeşine sarıldı. "Ah Modh" dedi. "Cesursun, merhametlisin."

Modh korkmuştu, nefret dolu hissediyordu ama bir şey demedi. Saçının hoş kokusunu içine çekip sadece Mal'a sıkıca sarıldı ve dans odasına döndü.

Dans etti ve Ralo da onun dansını övdü. Ardından, Modh'un geldiğinden beri söylemesini beklediği şeyi sordu Ralo: "Karının kız kardeşi nerede, Bela?"

"İyi değil" dedi Modh, bir Taç'ın diğer Taç'a sorduğu bir soruyu cevaplamak bir Toprak kadınına düşmese de.

"Bu akşam pek iyi değil" dedi Bela ve Modh bunu söylediğini duyduğu için Bela'yı gözlerinden ayak parmaklarına kadar öpebilirdi.

"Hasta mı?"

"Bilmiyorum" dedi Bela, çaresizce Modh'a baktı.

"Evet" dedi Modh.

"Yine de belki gelip sadece hoş kirpiklerini gösterebilir."

Bela yeniden Modh'a bir bakış attı. Modh hiçbir şey demedi.

"Babamın Mal için sana gönderdiği o aptal mesajla bir alakam yok" dedi Ralo. Sırıtıyor ve gücün farkında olarak önce Bela'dan Modh'a ve sonra yine Bela'ya bakıyordu. "Babam onun hakkında konuştuğumu duydu. Bana yalnızca hoş bir sürpriz yapmak istedi. Onu affetmelisiniz. Onu sıradan bir Toprak kızı sanıyordu." Modh'a yeninden baktı.

"Modh Belenda, küçük kız kardeşini sadece bir dakikalığına getir" dedi yavan ve hırçın bir sesle.

Bela başıyla onayladı. Modh ayağa kalkıp sarı perdenin arkasına gitti.

Birkaç dakikalığına kızların yattığı odalara giden boş koridorda durdu ve sonra dans odasına döndü. "Beni bağışlayın, Efendi Bal" dedi en yumuşak ses tonuyla, "kızın ateşi var ve davetinize itaat etmek için ayağa kalkamıyor. Uzun süredir iyi değil. Çok üzgünüm. Diğer kızlardan birini gönderebilir miyim?"

"Hayır" dedi Ralo. "Ben onu istiyorum." Modh'u umursamadan Bela ile konuştu. "Gittiğimiz baskından sen evine iki tanesiyle döndün. Ben hiç getiremedim. Tehlikeyi birlikte göğüsledik, şimdi avı paylaşman adaletli olur." Açıkça bu cümleyi önceden çalışmıştı.

"Bir tanesine sahiptin" dedi Bela.

"Neden bahsediyorsun?"

Bela huzursuzca bakındı. "Bir tane vardı" dedi biraz daha kararsız bir sesle.

"Ben eve bir şeyle dönmedim!" diye haykırdı Ralo, sesini suçlayıcı bir tutumla yükseltip. "Ve senin iki tane

var! Dinle, bunca yıldır onları büyüttüğünü biliyorum, kızları yetiştirmenin masraflı olduğunu da biliyorum. Senden bir hediye istemiyorum ki."

"Neredeyse istedin" dedi Bela sertçe, kısık sesle.

Ralo, bir kahkaha atarak sözlerine aldırış etmedi. "Sadece aklında bulunsun Bela, biz askerdik" dedi, pohpohlayıcı ve çocuksu bir tavırla Bela'nın omuzlarına elini atarken "Sen benim komutanımdın. Bunu unutma! Silah arkadaşlarıydık. Dinle, sadece bu kızı satın almaktan bahsetmiyorum. Sen bir kız kardeşle evlendin, ben de diğeriyle evleneceğim. Duyuyor musun? Toprak konusunda kardeş olacağız, ne dersin?" Güldü ve Bela'nın omzuna eliyle vurdu. "Ne dersin?" dedi. "Bu nedenle fakirleşmeyeceksin, Komutan!"

"Şimdi bunu konuşmanın sırası değil" dedi Bela, şaşkındı ve gururu okşanmıştı.

Ralo gülüp "Umarım yakındadır ama" dedi.

Bela ayağa kalkınca Ralo da gitmesi gerektiğini anladı. Pis gülümsemesi ve delici bakışıyla "Güzel Kirpikler iyileştiğinde lütfen haber edin bana" dedi Modh'a. "Hemen gelirim."

Gittiğinde Modh sessizliğini koruyamadı. "Efendim, Kocam, Mal'ı ona verme. Lütfen Mal'ı ona verme."

"Vermek istemiyorum" dedi Bela.

"Öyleyse verme! Lütfen verme!"

"Hepsi onun boş konuşması. Yüksekten atıyor."

"Belki. Ama ya bir teklifte bulunursa?"

"Teklif yapana kadar bekle" dedi Bela yavaşça ama gülümsüyordu. Modh'u kendine çekti ve saçlarını okşadı.

"Mal'ı nasıl da dert ediniyorsun. Gerçekten hasta değil, değil mi?"

"Bilmiyorum. İyi değil."

Omuz silkerek "Kızlar" dedi. "Bu akşam güzel dans ettin."

"Kötü dans ettim. O akrep için iyi dans edemezdim."

Bu sözler Bela'yı güldürdü. "Amei'nin en iyi kısmını da yapmadın."

"Elbette yapmam. Sadece senin için yapmak istiyorum onu."

"Lui yatmaya gitti, yoksa çalmasını isterdim."

"Ah, bir davulcuya ihtiyacım yok. İşte, benim davulum burada."

Bela'nın ellerini tuttu ve dolgun göğüslerine koydu. "Ritmi hissediyor musun?" dedi. Ayağa kalkıp dans duruşunu aldı, kollarını kaldırıp tam da Bela'nın önünde dans etmeye başladı. Bela, Modh'u yakaladığı gibi yüzünü uyluklarının arasında gömdü ve Modh kahkaha atarak kocasının üzerine eğildi.

Hehum, dans odasına geldi. İkisini görünce, geri çekildi ama Modh kocasından vücudunu sıyırıp yaşlı kadına gitti.

Hehum "Mal hasta" dedi endişeli bir yüz ifadesiyle.

O an suçun kendisinde olduğundan ve kendi yalanının gerçeğe dönüştüğünden emin olan Modh "Ah biliyordum, biliyordum!" diye ağlamaya başladı. Kardeşiyle uzun süre paylaştıkları odaya koştu.

Hehum peşinden gitti. "Kulaklarını kapatıyor" dedi. "Sanırım kulak ağrısı çekiyor. Ağlıyor ve kulaklarını kapatıyor."

Modh odaya gelince Mal doğruldu. Hiddetli ve bitkin görünüyordu. Modh'un ellerini tutarken "Onu duyuyorsun, duyuyorsun, değil mi?" diyerek ağladı.

"Hayır" dedi Modh mırıldanarak. "Hayır, duymuyorum. Hiçbir şey duymuyorum. Mal, hiçbir şey yok."

Mal, ablasına doğru gözlerini kaldırdı. "O geldiğinde" diye fısıldadı.

"Hayır" dedi Mal.

"Groda da onunla geliyor."

"Hayır. O yıllar, yıllar önceydi. Güçlü olman gerekiyor Mal, bütün bunları bir kenara bırakmak zorundasın."

Mal yürek parçalayıcı yüksek bir sesle inledi ve Modh'un ellerini kulaklarının üzerine koydu. "Duymak istemiyorum!" diye haykırdı ve hüngür hüngür ağlamaya başladı.

"Kocama bu geceyi Mal ile birlikte geçireceğimi söyleyin" dedi Modh Hehum'a. Sonunda uykuya yenik düşene kadar kız kardeşini kollarında tuttu ve sonra kolay olmasa da kendisi de uykuya daldı. Sık sık uyanıp sürekli kulak kabarttı.

Sabah olunca Bidh'e gidip insanların –kendi halkının, köylülerin– hayaletler konusunda ne yaptığını bilip bilmediğini sordu.

Bidh düşündü. "Sanırım bir yerde hayalet varsa, oraya gitmezler. Ya da başka bir yere taşınırlar. Ne tür bir hayalet?"

"Gömülmemiş bir insan."

Bidh yüzünü buruşturdu. Keskin bir ifadeyle "Taşınırlar" dedi.

"Peki ya onların peşinden giderse?"

Bidh ellerini açıp "Bilmiyorum! Rahipler, yeguglar bir şeyler yapar, sanıyorum ki. Bir çeşit büyü. Buradaki rahipler, bu tapınak insanları danstan, şarkı söylemekten ve konuşup durmaktan başka bir şey bilmezler. Eee, nedir durum? Mal ile ilgili mi?"

"Evet."

Yüzünü tekrar buruşturdu. "Zavallı küçük" dedi.

Sonra yüzü aydınlanıp "Belki de evden uzaklaşırsa, ona iyi gelebilir."

Birkaç gün geçti. Her gece hayaletin ağlayışını duymaktan ya da onu duyma korkusundan Mal, ateşlenmiş ve uykusuz kalmıştı. Modh geceleri onun yanında geçiriyor ve Bela buna itiraz etmiyordu. Fakat bir gece eve geldiğinde Alo ile bir süre konuştu ve sonra iki kardeş hanan'a geldiler. Hehum ve Nata da çocuklarla birlikte oradaydı. Çocukları gönderip Modh'un gelmesini istediler. Mal ise, odasında kaldı.

"Ralo ten Bal, Mal'ı kendine eş olarak istiyor" dedi Alo.

Modh'a bakıp ne söyleyebileceğini önceden kestirmeye çalıştı. "Çok genç ve hasta olduğunu söyledik. On beş yaşına gelene kadar onunla yatmayacağını söylüyor. Ona çok özenle baktıracak. Mal için başka hiçbir adam kendisiyle rekabet etmesin diye onunla şimdi evlenmek istiyor."

"O zaman bedelini yükseltin" dedi Nata, beklenmedik bir keskinlikle. Belen ailesinin onu satın almak için her şeyi yapıp yoksullaştıkları böyle bir fiyat teklifi savaşının konusu olmuştu kendisi de.

"Bal ailesinin şu anda önerdiği bedel, Şehir'deki hiçbir hane ile yarışamaz" dedi Alo usulca. "Bizim isteksiz olduğumuzu anlayınca, ilk önerdiklerini artırdılar ve yeniden artırdılar. Bugüne kadar duyduğum en yüksek gelin fiyatı teklifini yaptılar. Seninkinden daha fazla, Nata." Yüzünde tuhaf bir gülümsemeyle, biraz gurur ve biraz utançla, kederli ve samimi bir ifadeyle karısına bakış attı. Ondan sonra annesine ve Modh'a baktı.

"Nuila'nın bütün tarlalarını teklif ediyorlar. Batıdaki bağlarını. Wall Sokağı'ndaki beş tane Kök evi. Yeni ipek fabrikasını. Ve hediyeler: Mücevher, güzel kumaş-

lar, altın." Başını önüne eğdi. "Bunu reddetmemiz imkânsız" dedi.

"Neredeyse eskiden olduğumuz kadar zengin olacağız" dedi Bela.

"Neredeyse Bal ailesi kadar zengin" dedi Alo dudaklarında aynı hüzünlü büzülmeyle.

"Pazarlık yaptığımızı sandılar. Gülünçtü. Konuşmaya her başladığımda, yaşlı Loho ten Bal beni susturmak için elini havaya kaldırdı ve teklifi biraz daha arttırdı!" Başıyla onaylayan ve gülen Bela'ya göz attı.

"Tudju ile konuştun mu?" dedi Modh.

"Evet" diye yanıtladı Bela.

"Onaylıyor mu?" Soru gereksizdi. Bela başıyla onayladı.

"Modh, Ralo kız kardeşine kötü davranmayacaktır" dedi Alo ciddiyetle. "Onun için böyle bir fiyat ödedikten sonra. Ona altın bir heykel gibi davranacaktır. Hepsi öyle yapacaktır. Ona olan arzusundan kafayı yedi. Böylesine aklını kaçırmış bir adam hiç görmedim. Tuhaf, sadece sizin düğününüzde hem de çok az gördü onu. Yine de büyülenmiş."

"Hemen mi evlenmek istiyor?" diye sordu Nata.

"Evet. Fakat on beş yaşına dek ona dokunmayacak. İsteseydik ona asla dokunmamaya bile söz verebilirdi!"

"Söz vermek kolaydır" dedi Nata.

"Mal ile yatması onu öldürmez ya" dedi Bela.

"Ona iyi gelebilir. Burada şımartılıyor. Onu sen şımartıyorsun, Modh. İhtiyacı olan yatağında bir adamdır belki de."

"Ama... o adam..." dedi Modh, ağzı kurumuş, kulakları çınlıyordu.

"Ralo'nun kendisi de biraz şımarık. Başka sorunu da yoktur."

"O..." derken Modh dudaklarını ısırdı. Sözcükleri dile getiremiyordu. Bela dönüp bebeği almasına engel oluyor, kılıcıyla onu dürtüyor ve kolundan sürüklüyordu. Mal ağlıyor ve ağaçların arasında dik tepenin yukarısına doğru, toz toprak içinde onların peşinden sendeleyerek gidiyordu.

Hepsi rahatsız edici bir sessizlikle oturuyorlardı.

"Öyleyse" dedi Alo gerektiğinden daha yüksek sesle, "bir düğün daha olacak."

"Ne zaman?"

"Kurbandan önce."

Yeniden sessizlik çöküverdi.

"Mal'a bir zarar gelmesini istemeyiz Modh" dedi Alo. "Buna emin ol, Modh. Bunu ona söyle."

Modh, hareket edemeyecek veya konuşamayacak hâlde kalakaldı.

Bir suçlamaya yanıt verircesine "İkinize de asla kötü davranılmadı" dedi Bela gücenerek. Annesi ona kaşlarını çattı ve dilini şapırdattı. Bela da kızardı ve kıpırdanmaya başladı.

"Gidip kız kardeşinle konuş, Modh" dedi Hehum.

Modh ayağa kalktı. Ayaktayken, duvarların, duvardaki dokumaların ve yüzlerin küçüldüğünü ve küçük ışıklarla parladıklarını gördü. Yavaşça yürüdü ve kapı eşiğinde durdu.

"Ona bunu söyleyecek kişi ben değilim" dedi, kendi sesinin çok uzaktan geldiğini duyabiliyordu

"O zaman buraya getir" dedi Alo.

Başını salladı; ama onaylar onaylamaz duvarlar etrafında dönmeye başladı. Destek almak için uzandığındaysa, yarı baygın hâlde yere düşüverdi.

Bela yanına gidip itinayla onu kollarının arasına aldı. "Küçük tilki, küçük tilki" diye mırıldandı. Modh,

Bela'nın Alo'ya kızarak "Ne kadar erken, o kadar iyi" dediğini duydu.

Modh'u yatak odalarına götürdü. Modh uyumuş gibi yapana kadar onunla birlikte oturdu ve sonra sessizce odadan çıktı.

Modh kız kardeşi için kaygılanıp gecelerini onunla geçirerek kocasının Mal'ı kıskanmasına yol açtığını anlamıştı. "Onu kurtarabileyim diye sana geldim ben!" diye haykırdı Bela'ya içinden.

Mal'ın daha fazla zarar görmesini engellemek için artık söyleyebileceği hiçbir şey kalmamıştı.

Uyandığınca Mal'ın odasına gitti. Kız kardeşi hıçkırarak ona koştu ama Modh konuşmadan, kız kardeşi sakinleşene kadar sadece ona sarıldı. Ardından, "Mal, yapabileceğim hiçbir şey yok. Buna katlanmak zorundasın. Ben de."

Mal biraz geri çekildi ve bir süreliğine hiçbir şey söylemedi. Sonra, sesinde bir çeşit kesinlikle "Olamaz" dedi. "Çocuk buna müsaade etmez."

"Buna müsaade edilemez. Çocuk izin vermeyecektir."

Modh bir anlığına şaşırıp kaldı. Birkaç gündür hamile olduğuna iyiden iyiye emindi. Şimdi bir anlığına Mal'ın hamile olduğunu sandı. Sonra anladı.

"O çocuğu düşünmemen gerekiyor" dedi. "Ne benim ne de senindi. Bizim kızımız ya da kız kardeşimiz değildi. Onun ölümü bizim suçumuz değildi."

"Hayır, onundu" dedi Mal ve belli belirsiz gülümsedi. Modh'un kollarını sarstı ve sonra arkasına dönüp "İyi olacağım, Modh" dedi. "Bunun sana ve kocana sorun olmasına izin vermemelisin. Senin derdin değil. Endişelenme. Olması gereken olacak."

Modh korkakça, Mal'ın kendisini rahatlatmasına müsaade etti. Daha da korkakça, düğüne sadece birkaç

gün kalmasına memnun oldu. Zaten olması gereken olacaktı. Olacaktı ve bitecekti.

Hamileydi; belirtileri Hehum ve Nata'ya anlattı. İkisi de gülümsedi ve "Bir erkek" dediler.

Düğüne hazırlanmak için bir telaş başlamıştı. Tören Belen Hanesi'nde yapılacaktı ve Belen ailesi Bal ailesinin düğün için teklif ettiği yiyecek, dansçı, müzisyen ve her türlü lüksü reddetmişti. Tudju evlendirme rahibeliğini üstlenmişti. Eski yuvasında kalmak için birkaç gün önceden gelmiş ve kızken yaptıkları gibi kılıç alıştırmaları yaparlarken Mal da onları izleyip eskisi gibi alkışlamıştı. Mal zayıftı ve gözleri kocaman görünüyordu, ancak günlerini sakin geçiriyordu. Geceleri neler olduğunu, Modh bilmiyordu. Mal onun gelmesini istemiyordu. Sabahları Modh'un geceyle ilgili sorularına gülümsüyor ve "Geçti" diyordu.

Fakat düğünden önceki gece, Modh gecenin karanlığında bir bebek ağlaması duyup uyandı. Yanında yatan Bela'nın da uyanık olduğunu fark etti.

Karanlıkta sert ve boğuk sesiyle "Nerede o çocuk?" diye sordu kocası.

Modh bir şey demedi.

"Nata, şımarık çocuğunu susturmalı" dedi.

"Nata'nın çocuğu değil."

Zayıf, tuhaf bir sesti. Nata'nın sağlıklı çocuklarının bağırtısı gibi değildi. Önce soldan, hanan'dan geldiğini sandılar. Sonra sessizliğin ardından sağdan, evdeki oturma odalarından cılız bir feryat duyuldu.

"Belki de benim çocuğumdur" dedi Modh.

"Ne çocuğu?"

"Senin çocuğun."

"Ne demek istiyorsun?"

"Senin çocuğunu taşıyorum. Nata ve Hehum erkek olduğunu söylüyorlar. Buna rağmen, ben kız olduğunu düşünüyorum."

"Öyleyse neden ağlıyor?" diye Bela ona sarılıp fısıldadı.

Ürperip o da kocasına sarıldı. "Bizim bebeğimiz değil, bu bizim bebeğimiz değil" diyerek ağladı.

Bütün gece bebek ağlamıştı. İnsanlar uyanıp fenerlerini yaktılar ve Belen Evi'nin salonlarında ve koridorlarında yürüdüler. Birbirlerinin korkmuş suratlarından başka bir şey görememişlerdi Bazen zayıf, hastalıklı ağlama sesi uzun bir süreliğine kesiliyor, sonra yeniden başlıyordu. Ağlama sesi çoğunlukla, hatta yan odadan duyulduğunda bile, sanki uzaktan geliyormuş gibi belli belirsizdi. Nata'nın küçük çocukları onu duymuş ve "Susturun şunu!" diye bağırmışlardı. Tudju ibadethanede tütsü yakıp bütün gece ilahi söylemişti. Ona göre, bu zayıf ağlama yerin altından, ayaklarının altından geliyor gibiydi.

Güneş yükseldiğinde, Belen Hanesi'nin bireyleri hayaletin sesini artık duymuyordu. Ellerinden geldiğince evlilik törenine hazırlanmaya çalıştılar.

Bal Hanesi'nin bireyleri geldi. Dikişsiz muazzam sırmalı ipekler giydirilmiş, altın mücevherler ve başına yağmuru andıran yarı saydam bir tül takılmış Mal sarı perdenin arkasından çıkarılıp getirildi. Süslü kumaşların içinde çok küçük görünüyordu. Sırtı dimdik ve bakışları yerdeydi. Ralo ten Bal da şişkin ve pullarla süslenmiş kadife kumaş içerisinde göz alıcıydı. Tudju düğün ateşini yaktı ve ayinler başladı.

Modh dinledi, dinledi ama Tudju'nun söylediği ilahilerin sözlerini duymadı. Hiçbir şey duymadı.

Düğün kısa sürdü ve gergin geçti. Her şey olabildiğince resmî yapıldı. Misafirler törenin hemen ardından gelin ve damadın peşinden Bal Evi'ne gittiler. Çünkü Bal Evi'nde daha fazla müzik çalınacak ve dans edilecekti. Tudju, Hehum, Alo ve Nata da nezaket gereği misafirlerle gitti. Bela ise evde kaldı. Ne Bela ne de Modh bir şey söylemedi. Süslü güzel kıyafetlerini çıkardılar ve birbirlerinin sıcaklığında huzur bularak ve çocuğun ağlamasını duymamaya çaba göstererek yataklarında sessizce yattılar. Diğerlerinin dönüşü dışında hiçbir ses duymadılar ve sonra yeniden sessizlik çöküverdi.

Ertesi gün Tudju Tapınak'a dönecekti. Sabahın erken saatlerinde Bela ve Modh'un konutuna geldi. Modh henüz uyanmıştı.

"Kılıcım nerde, Modh?" diye sordu.

"Dans odasındaki kutuya koymuştun."

"Senin bronz kılıcın orda, benimki değil."

Modh sessizce durup ona baktı. Kalbi küt küt atmaya başladı.

Evin kapılarında bir gürültü, bağrış çağrış koptu.

Modh fırlayıp hanan'a, kendisi ve Mal'ın uyuduğu odaya koştu ve kulaklarını elleriyle kapayıp köşeye sindi.

Bela daha sonra Modh'u orada buldu. Bileklerini nazikçe tutup onu kaldırdı. Modh, Bela'nın kendisini ağaçların arasından tepenin yukarısına doğru nasıl bileklerinden kavrayıp sürüklediğini anımsadı. "Mal Ralo'yu öldürdü" dedi Bela. "Elbisesinin altına Tudju'nun kılıcını saklamış. Onu boğazlayıp öldürdüler."

"Nerede öldürmüş onu?"

"Yatağında" dedi hoş olmayan bir sesle. "Sözlerini tutmamış."

"Mal'ı kim gömecek?"

Uzun bir süre duraksadıktan sonra "Hiç kimse" dedi. "O bir Toprak kadınıydı. Bir Taç'ı öldürdü. Vücudunu kasap çukuruna, vahşi köpeklere atacaklar."

"Ah, hayır" dedi Modh. Kocasının ellerinden bileklerini kurtarıp "Hayır" dedi. "Gömülecek." Bela başını hayır anlamında salladı.

"Her şeyi öylece bir kenara mı bırakacaksın, Bela?"

"Yapabileceğim bir şey yok" dedi Bela.

Modh oturduğu yerden ayağa fırladı ama Bela onu yakalayıp kucakladı.

Diğerlerine Modh'un üzüntüden deliye döndüğünü söyledi. Onu evde kilit altında tutup sürekli gözetlediler.

Bidh onun neyi dert ettiğini biliyordu. Modh'u rahatlatmaya çalışıp yalan söyledi; gece kasabın çukuruna gittiğini, Mal'ın bedenini orda bulunca da Şehir'in Tarlaları'nın ötesine gömdüğünü anlattı. Bir ölünün ruhu için söylenebilecek ne varsa, hatırladığım kadarıyla söyledim, dedi. Mal'ın mezarını canlı bir şekilde, meşe ağaçlarının ve çiçeklenen otların arasında tarif etti. Modh iyileşince, onu da oraya götüreceğine söz verdi. Modh dinleyip tebessümle ona teşekkür etti. Yalan söylediğini biliyordu. Mal her gece ona uğruyor ve sessizce yanında yatıyordu.

Bela da Mal'ın geldiğini biliyordu. O yatağa bir daha girmeyi denemedi.

Hamileliği süresince Modh, Belen Evi'nde kilitli tutuldu. Neredeyse on ay geçmesine rağmen doğum gerçekleşmemişti. Bebek çok büyüktü; doğum gerçekleşemezdi ve bebeğin ölümü Modh'un da hayatını aldı.

Bela ten Belen karısını ve doğmamış oğlunu Tapınak'ın kutsal topraklarında yatan Belen aile bireylerinin yanına gömdü. Modh bir Toprak kadını olsa da, karnında ölü bir Tanrı taşıyordu.

Okurken Uyanık Kalmak

Dikkat edin kitaplara. Yine dodo oldunuz. Ya da herhalde hindi. 1.003 yetişkinin katıldığı ve hata payının aşağı yukarı %3 olduğunu (bu resmî istatistik türü, "Hangi 1.003 yetişkin?" ya da "Sizin hata payınızın hata payı ne kadardır?" gibi soruları bastırmak anlamına gelir) iddia eden bir AP-Ipsos* anketini kullanan ABD Haber Ajansı, Amerikalıların %27'sinin bütün bir yıl boyunca bir kitap bile okumadığını bildirdi.** Kitap okuyanların üçte ikisi de, *İncil* ve diğer dinî kitapları okuduklarından bahsederken, zar zor yarısı edebî olarak tanımlanabilecek bir şey okuduğunu söyledi.

---

* 1975 yılında Fransa'da kurulan araştırma şirketi. (y.h.n.)

** Alan Fram, "Books Get Low Rank on To-Do Lists", *The Oregonian*, 22 Ağustos 2007.

Vahim haberleri pekiştirmek için makale, anketi cevaplayanların %43'ünün baştan sona bütün bir yılı kitapsız geçirdiklerini raporlayan 2004 yılından yapılmış bir NEA* araştırmasına göndermede bulunmuş. Araştırma okuma oranındaki düşüş konusunda televizyon, sinema ve interneti suçlamış. Anlaşılabilir bir şey. Hepimiz biliyoruz ki, Amerikalı ortalama bir yetişkin günde on altı saatten yirmi sekiz saate kadar bir zaman dilimini televizyon izleyerek ve geri kalan zamanını da e-Bay'dan bir şeyler sipariş ederek ve blog yazarak geçiriyor.

Bu kadar az okumamız haber değeri taşıyor ve hatta şoke edici görünüyor. Bununla birlikte, makalede kullanılan üslup neredeyse bunu kutlar nitelikte. Haber Ajansının yazısında, Dallas'taki bir telekomünikasyon şirketinin proje yöneticisinin sözleri alıntılanıyor: "Kitap okuduğumda hemen uykum geliyor" diyor adam ve ekleyerek devam ediyor, "şüphesiz ki milyonlarca Amerikalının kendisinde saptadığı bir alışkanlıktır bu." Basılı ürünlerle karşı karşıya kalıcınca bilinçli olmadaki yetersizlikten hoşnut olmak yanlış anlaşılmış görünüyor. Fakat sanıyorum ki, ister umutsuz ister biraz coşkulu, okumanın pek yakında kaybolacağına dair bu varsayım da yanlış anlaşılıyor.

Meselenin aslı şudur ki, geçmişte de çok fazla insan kitap okumuyordu. Şimdi neden okuduklarını, okumaları gerektiğini düşünelim?

Uzun süredir, çok uzun zamandır insanlar pek kitap okumuyor. Okuryazarlık altsınıflar, bu mesleği yapmayanlar ve kadınlar arasında teşvik edilmedi. Bu sadece güçlü ve güçsüz arasındaki sınırı çizen şey değildi, gücün kendisiydi. Okumaktan keyif almak mesele değildi.

* 1857 yılında Amerika'da kurulan eğitim kurumu. (y.h.n.)

Ticari kayıtları anlayabilme ve sürdürebilme, uzak mesafelerle ve şifreli bir şekilde iletişim kurabilme, Tanrı'nın sözünü kendine saklayıp yalnızca kendi isteğine göre ve kendi zamanında aktarabilme... İşte bütün bunlar diğerleri üzerinde kontrolü sağlamanın ve kendini yüceltmenin çetin yollarıdır. Her okuryazar toplum, okuryazarlığa egemen sınıfı oluşturan bir ayrıcalık olarak başlamıştır.

Fakat daha sonra okuma ve yazma daha az gizli kaldıkça daha az kutsallaşmış, daha çok popülerleştikçe daha az doğrudan tesirli hâle gelmiş ve aşağıya doğru yavaş yavaş süzülmüştür. Çin İmparatorluğu, bürokratik hiyerarşideki yükselişi katı bir biçimde bir dizi yazınsal teste dayandırıp okuryazarlığı etkili bir hükümet kontrol aracı olarak kullanırdı. Çok daha az sistemli Romalılar, kölelerin, kadınların ve benzer ayaktakımının okuma yazmasına nihayetinde müsaade etmişlerdi. Fakat hak ettikleri cezayı tahtlarını ele geçiren din merkezli toplumdan almış oldular. Karanlık Çağlarda, Hıristiyan bir papaz olmak genellikle en azından biraz okuyabildiğin; mesleği olmayan bir insan olmak muhtemelen okuyamadığın ve herhangi bir sınıftan kadın olmak okuyamadığın anlamına gelirdi. Kadınlar hem okumazlar hem de okuyamazlardı. Çünkü günümüz bazı Müslüman toplumlarında olduğu gibi buna müsaade edilmezdi.

Batı'da Ortaçağ, Rönesans'ı canlandıran ve Gutenberg ile parlayan yazılı sözcüğün aydınlığının bir çeşit geç genişlemesi olarak görülebilir. Sonraları, daha farkına bile varmadan, kadın köleler okumaya ve yazmaya başladı; devrimler şunun veya bunun Deklarasyonu adı verilen kâğıt parçalarıyla yapıldı; Vahşi Batı'da kadın öğretmenlerin yerini silahşörler aldı ve insanlar "Küçük

Nell öldü mü? Kız öldü mü?" diye haykırarak yeni bir romanın son bölümünü getiren buharlı vapurun etrafına toplandılar.

Söyleyeceklerimi destekleyecek hiçbir istatistiğe sahip değilim (olsam bile, onların hata paylarına güvenmezdim) ama bana öyle geliyor ki, ABD'de en yüksek okuma oranı 20. yüzyılın başında zirveyi gören, 19. yüzyılın ortalarından başlayıp 20. yüzyılın ortalarına kadar süren dönemi kapsıyor. Bu dönemi kitap yüzyılı olarak düşünüyorum. 1850'lerden itibaren, devlet okulları demokrasinin temeli olarak görüldükçe ve yerel iş insanlarının ve milyonerlerin finanse ettiği kütüphaneler halka açılıp büyüdükçe, okuma ortak paylaşılan bir şey olarak görülmeye başlandı. Ve "İngilizce" sadece göçmenler, çocuklarının akıcı konuşmalarını istediği için değil, hem de edebiyat (kurgu, bilimsel çalışmalar, tarih, şiir) toplumsal değerin en üst biçimlerinden biri olduğu için birinci sınıftan itibaren müfredatın merkezine koyuldu.

Çocukluğumuzda okuduğumuz, yıpranmış birkaç kopyası hâlâ evimizde duran *McGuffey's Readers** veya 1930'larda kardeşlerimle birlikte okuyup Batı Medeniyeti hakkında hâlâ bildiklerimizin çoğunu öğrendiğimiz *Fifty Famous Stories* (*Fifty More Famous Stories*)** gibi 1890'ların, 1900 ve 1910'un eski okuma kitaplarına veya ders kitaplarına bakmak ilginç ve hatta biraz korkutucudur. Bu kitaplara göz gezdirirseniz, on yaşındaki bir çocuktan beklenilen okuryazarlık ve genel kültür bilgisi sizi büyük oranda şaşırtacaktır; o zaman bile beni biraz korkuturdu.

---

* 19. yüzyılın ortasında Amerika'da yayınlanan çocuklara yönelik okuma kitapları serisi. (ç.n.)

** Kahramanların ve ünlü kişilerin yer aldığı elli efsaneden oluşan çocuk kitabı. (ç.n.)

Böyle kitapların ve okul müfredatlarının varlığı, – örneğin 1960'lara kadar liselerde çocukların okuması beklenilen romanlar– insanların çocuklarının sadece okuyabilmelerini değil, okumalarını ve okurken uykuya yenik düşmemelerini de gerçekten istediklerini ve beklediklerini gösteriyor. Peki neden?

Tabii ki okuryazarlığın her tür bireysel ekonomik ilerlemenin ve sınıf statüsünün ön kapısı olduğu açıktır. Fakat bunun yanı sıra, bence, okuma önemli bir toplumsal faaliyetti. Kitap okuma deneyimini paylaşma gerçek bir bağ oluşturuyordu. Şüphesiz ki, kitap okuyan insan neredeyse arabasını sizin arabanıza çarparken cep telefonuna sıradan şeyleri bağırarak anlatan kişi gibi etrafındaki her şeyle irtibatını kesmiştir. İşte okumadaki kişisel unsur budur. Fakat bir de sizin ve diğerlerinin okuduklarını içeren büyük ve kamusal olanı vardır.

Günümüzde insanlar nasıl televizyonda en son çıkan polis ya da mafya dizisinde kimin kimi öldürdüğünden bahsedip tehdit teşkil etmeyen, yük oluşturmayan sosyal iletişimlerini sürdürebiliyorlarsa, 1840'ta da trendeki yabancılar veya işyerindeki arkadaşlar doğal bir biçimde *The Old Curiosity Shop** ve Küçük Nell'in bir şeyi çalıp çalmayacağı hakkında konuşabiliyorlardı. Kitaplar iletişimi kolaylaştıran paylaşımlı bir eğlence ve zevk ortamı sağlıyordu. Devlet okulu eğitimi epeyce standartlaştırılıp yaygın bir hâle geldiğinden, bütün bu dönem boyunca şiir ve çeşitli edebî klasiklere ağırlık veriliyor, birçok insan eserleri ortak kullanılan mülklere, bir toplumsal buluşma zeminine dönüşen Tennyson, Scott veya Shakespeare'e yapılan bir göndermeden ya da onlardan yapılan bir alıntıdan keyif alıyordu. Oku-

* Ünlü İngiliz yazar Charles Dickens'ın 1841 yılında yayımlanan *Antikacı Dükkânı* adlı romanı. (ç.n.)

mamış olması nedeniyle dışlanmış hissedeceği için insanın bir Dickens romanı karşısında uyuyakalmakla övünmesi pek muhtemel değildi.

Bugün bile edebiyat bazıları için toplumsal niteliğini koruyor: "Son zamanlarda iyi bir kitap okudunuz mu?" diye soruyorlar. Ve bu, kitap gruplarında ve çok satanlar furyasında biraz kurumsallaştırılmış hâlde. Yayınevleri, sırf halkla ilişkiler aracılığıyla sıkıcı, saçma, şişirme romanları çoksatarlara dönüştürüp işten kaçıyorlar. Çünkü insanların çoksatarlara ihtiyacı var. Bu edebî değil, toplumsal bir ihtiyaç. Onlardan bahsedebilelim diye herkesin okuduğu (kimsenin bitirmediği) kitapları istiyoruz. Sinema ve televizyon aynı boşluğu dolduramıyor, özellikle kadınlar için.

Nadiren gerçekleşen bir durum kuralımı kanıtlıyor: İlk *Harry Potter* kitabı gibi, gerçek halkın çoksatarı. Kitap, halkla ilişkiler uzmanlarının bile varlığından haberdar olmadığı bir boşluğa isabet etti: On yaşında okumayı bıraktıkları fantezi türüne aç yetişkinler. Uzun süre en çok satan olmasına rağmen (Halka ilişkiler güruhu tarafından fark edilmeyen, tamamen farklı bir mevzu) Tolkien'in tatmin edemediği işte bu okurlardı. Çünkü Tolkien'in üçlemesi yetişkinler içindi ve bu yetişkinler yetişkin fantezisi istemiyordu. Hepsi aşağılık Muggle oldukları için bu dışarlıklıları hor görebilecekleri bir okul hikâyesi istiyorlardı. Ve birbirlerine bundan bahsetmek istiyorlardı. Çocuklar da gerçekten buna katıldığında, kitap sıra dışı bir hadiseye dönüştü. Elbette ne tahmin edilebildikleri ne de tamamen yönetebildikleri bu durum yayınevlerince serinin her yeni kitabının basımında coşkuyla sergilenip iyiden iyiye sömürüldü. Bugünlerde gemilerle İngiltere'den kitaplar getirilseydi, kalabalıklar "Kız onu öldürdü mü? Adam

öldü mü?" diye haykırarak yeni kitabı karşılamak için New York'un rıhtımlarına akın ederlerdi. Ergen/genç yetişkinlere hem ayrıcalıklı bir grup hem de paylaşılan toplumsal bir deneyim içinde olmayı sunan rock yıldızlarına tapma olgusunda ve popüler müziğin bütün altkültürlerinde olduğu gibi, bu gerçek toplumsal bir olguydu. Ve kitaplar hakkındaydı.

Toplumsal taşıyıcılar olarak kitaplar hakkında yeteri kadar konuşmadıkları ve yayınevlerinin en azından kitapların nasıl işlediklerini anlamaya çalışmadıkları için insanların aptal olduklarını düşünüyorum. Oprah kitap kulüplerine el atana kadar, insanlar tarafından fark edilmediler bile. Ama çağdaş, şirketlerin sahip olduğu yayınevinin aptallığı yine de anlaşılabilir değil. Kitapları mal gibi alıp satacaklarını sanıyorlar.

Şirketler, eserleri ve bilgiyi satarak kolay para kazanma düşüncesindeki çok önceleri bağımsız olan yayınevlerini ele geçiren tiksindirici bir biçimde zengin yöneticiler ve onların isimsiz muhasebecileri tarafından yönetilen para kazanma amaçlı varlıklardır.

Böyle insanların "okurken uykularının geldiğini" öğrenmek beni şaşırtmaz. Fakat bu şirket balinalarının içinde, eski yayınevleriyle –editörler ve çalışanlarıyla– birlikte canlı olarak yutulan, okurken tamamen uyanık kalan insanlar, birçok talihsiz Hazreti Yunus vardır. Bazıları o kadar tetiktedir ki, umut vaat eden yeni yazarların izini sürebilirler. Bazılarının gözleri öylesine açıktır ki, düzeltme bile yapabilirler. Yine de, bunun onlara çok faydası olmaz. Birçok editör, yıllardır zamanlarının çoğunu çok düzeysiz bir oyun sahasında, Satış ve Muhasebe ile savaşarak harcamak zorunda kalıyor. CEO'lar tarafından sevilen bu departmanlarda, "iyi bir kitap" yüksek bir hasılat ve "iyi bir yazar" bir

sonraki kitabı öncekinden daha çok satması garanti olan kimse anlamına gelir. Hayatlarını bundan kazansalar da, romanı anlamayan şirket sahipleri için böyle yazarların olmaması sorun teşkil etmez. Kitaplara duydukları ilgi, bireysel çıkar, onlardan çıkarabilecekleri kazançtır. Veya zaman zaman, Murdoch ve diğer Merdles gibi en tepedeki yöneticiler için, kitaplar sayesinde siyasi güçlerini ustalıkla kullanabilmeleri anlamına gelir. Fakat bu da sadece bireysel çıkar, kişisel kazanç demektir.

Sadece kazanç anlamında da değil. Büyüme söz konusudur. Bildiğimiz kadarıyla Kapitalizm (bildiğimiz gibi) büyümeye bağlıdır. Hissedarın varlıkları yıllık, aylık, günlük, saatlik olarak artmalıdır. Kapitalizm refah düzeyini büyümenin boyutuyla değerlendiren bir varlıktır.

Sonsuz büyüme, obezitedeki gibi sınırsız büyüme midir? Veya deride ya da göğüsteki bir yumrudaki büyüme gibi, kanser midir? Büyümenin boyutu refah düzeyimizi ölçmenin tuhaf bir yoludur.

Haber ajansının yazısında "düz" ifadesi kullanılıyor; kitap satışları, söylendiğine göre, son yıllarda "düz" gidiyor. Pürüzsüz, diğer bir değişle, sağlıklı bir cilt gibi veya şişkin olmayan bir göbek gibi düz mü yani? Fakat hayır, şişko iyidir, düz kötüdür. Bunu bir de McDonald's'a sorun.

Araştırmacılar umursamazlığı internet ve diğer medyanın rekabetine, istikrarsız ekonomiye ve genişleme için sınırlı fırsatlar sunan sağlam bir sanayiye dayandırıyor.

Aldatmaca işte buradadır: Genişleme. Eski yayıncılar tedarik ve talep paralel gittiğinde, istikrarlı, "düz" bir biçimde kitapları sattıklarında bir hayli mutlu olur-

du. Ama kutsal hissedarlarca beklenilen yıllık %10-20 kar artışıyla bir yayıncı nasıl olurda ayakta kalır? Amerikan bel ölçüsü gibi, kitap satışlarının durmadan genişlemesini nasıl sağlayabilirsiniz ki?

Michael Pollan'ın *The Omnivore's Dilemma*'daki* etkileyici incelemesi bu işin mısırla nasıl yapılacağını açıklıyor. Her makul talebi karşılamak için yeterli miktarda mısır yetiştirdiğinde, makul olmayan talepler, yapay nedenler yaratıyorsunuz. Böylece, hükümet mısır besili etin standart olduğunu ilan etmeye ikna ediliyor. Süreç içerisinde hayvanlara eziyet edip onları zehirleyerek, mısırı sindiremeyen sığırları mısırla besliyorsunuz. Alkolsüz içecek ve fast food'tan oluşan daha şaşırtıcı bir düzen yaratmak için de mısır yan ürünlerinin yağları ve şekerleri kullanılıyor. Bu da insanları şişmanlatıcı ama yetersiz, daha zarar verici bir beslenme düzeninin bağımlısı yapıyor. Bu işlemleri durduramazsınız çünkü yaparsanız, kazançlar "cansız" ve hatta "düz" hâle geliyor.

Bu sistem mısır için ve gerçekten de Amerikan tarım ve üretiminde çok iyi işledi. İşte bu nedenle Avrupa'da domatesin neden domates gibi tadı ve yabancı arabaların iyi tasarlanmış olduğunu merak ederken artan bir şekilde ıvır zıvır yiyip çıkarıyoruz.

Hollywood sistemi coşkuyla getirdi. "Hasılat" üzerindeki vurgu –sıklıkla bir film hakkında duyduğunuz tek şey ilk gününde, haftasında vb ne kadar hasılat yaptığıdır– film yapımını filmleri yeniden çevirmekten başka bir şey olmama noktasına indirgedi. Filmi yeniden çekmek güvenlidir: Daha önce hasılat yaptığına göre, nasılsa yeniden yapacaktır. Tahmin edildiği gibi, bir

* Michael Pollan, *Etobur-Otobur İkilemi*, Çev. İlke Önelge, Pegasus Yay., 2009. (ç.n.)

sanat türünü içeren işi yürütmenin saçma bir yoludur bu. Hollywood'un büyüme odaklı kapalı gişesi, yalnızca bir tablonun fiyatının bütün değerini oluşturduğu ve en değerli sanatçının güvenli şekilde son moda eserin sonsuz kopyalarını yapmaya istekli olduğu modern güzel sanatlar piyasasında aşılır.

Iowa eyaletini sınırdan sınıra mısırla kaplayabilir ve New York'u duvardan duvara Warhol resimleriyle donatabilirsiniz. Ama söz konusu kitaplar olunca, başınız derde girebilir. Ürün ve üretiminin standardizasyonu sizi ancak bir noktaya kadar getirebilir. Belki en içi boş kitapta bile bir miktar düşünsel içerik bulunması yüzündendir bu. Okuma sürecine akıl dahil olur. İnsanlar birbiriyle değiştirilebilen çoksatarları, formül polisiye romanları, aşk romanlarını, gizemli hikâyeleri, popüler biyografileri, sıcak gündem kitaplarını bir noktaya kadar satın alırlar. Bununla birlikte okurların ürün sadakati yetersizdir. Okurlar sıkılır. Tek renkli ve Mavi #72 adlı bir tuvali satın alan insanlar tuvalden sıkılmazlar. Çünkü ona baktıklarında esasen kendilerine mal olduğu binlerce doları görürler ve tuval kesinlikle estetik duygudan veya hatta bilinçten dahi herhangi bir talepte bulunmaz. Ancak bir kitabın okunması gerekir. Zaman alır ve çaba ister. Uyanık olmanız gerekir. Ve böylelikle karşılığında ödül istersiniz. Sadık hayranlar *Death at One O'Clock* (Saat Birde Ölüm) ve *Death at Two O'Clock'ı* (Saat İkide Ölüm) satın alırlar. Fakat birdenbire tamamen diğerleriyle aynı formüle sahip olmasına rağmen *Death at Eleven O'Clock'ı* (Saat On Birde Ölüm) satın almazlar. Neden mi? Sıkılırlar.

Büyüme odaklı kapitalist yayıncılar ne yapacaktır peki? Nerede güvende olabilirler?

Edebiyatın toplumsal işlevinden istifade ederek biraz güven bulunabilir. Bu eğitsel, elbette –okul ve üniversite kitapları, şirketlerin en sevdiği avdır– çoksatarları, popüler romanları, işyerinde ve kitap kulüplerinde insanlar arasında ortak güncel bir konu ve bir bağ yaratan kurmaca ve kurmaca dışı kitapları içeriyor. Bunun ötesinde, bence şirketler yayınevlerinde ya güvenlik ya da devamlı büyüme aradıkları için çok budalalık ediyorlar. Birçok insanın okuduğunun ve bundan keyif aldığının kanıksandığı benim "kitap yüzyılımda" bile, okuldan ayrılınca, kaç insan okumaya çok zaman ayırmış ya da ayırabilmiştir? O yıllarda Amerikalıların çoğu fazla ve uzun saatler çalışıyordu. Hiç kitap okumayan birçok insan ve çok kitap okuyan birçok insan her zaman yok muydu? Çok okuyan bu kadar fazla insan hiç olmadıysa, neden şimdi olduğunu ya da olacağını düşünüyoruz? Elbette okuyan sayısında yıllık artışın %10-20 olmama ihtimali bulunuyor.

İnsanlar okumaya zaman ayırmışlarsa ya da ayırıyorlarsa, bunun nedeni okumanın işlerinin parçası olması veya diğer medyalara erişime sahip olmamaları ya da okumayı sevmeleridir. Bütün bu dövünme ve yüzdelik hesaplamada, yalnızca okumayı sevenleri unutmak aslında çok kolaydır.

Görmüş geçirmiş bir Wyoming kovboyunun otuz sene boyunca heybesinde bir *Ivanhoe* nüshası taşıdığını veya New England'da imalathanede çalışan kızların Browning topluluklarına sahip olduklarını bilmek beni duygulandırıyor.

Şüphesiz ki boş zamanlar sinema ve radyo, daha sonra televizyon, ardından internetle dolduruldukça, yalnızca zevk için okuma daha nadir hâle geldi. Artık kitaplar sadece eğlence araçlarından biridir. Gerçek

eğlenceyi, gerçek zevki sunmaya gelince, önemsiz de değiller. Yarışma ise iç karartıcıdır. Hükümetin düşmanlığı kamusal radyoları güçsüzleştirirken, Kongre birkaç şirketin özel radyo istasyonlarını satın alıp değerini düşürmelerine müsaade etmiştir. Programların çoğu ya beyin uyuşturucu ya da aktif olarak çirkin düzeylere ulaşana kadar, televizyon istikrarlı bir şekilde eğlence ve sanat standartlarını düşürmektedir. Sanat olarak ele alındığında bir filmin ne olabileceğini bize hatırlatan nadir yenilikler olsa da, Hollywood zaten yeniden çekim olan filmleri tekrar çekiyor ve insanları bezdirmeye çalışıyor. Ve internet insana her şeyi sunuyor ve belki de bu her şeyi içerme nedeniyle internette dolaşmaktan alınan estetik doyum garip bir şekilde az. Sanatın verdiği zevki istiyorsanız, elbette bilgisayarınızdan resimlere bakabilir, müzik dinleyebilir, bir şiir ya da kitap okuyabilirsiniz: ancak bu yapay şeyler internet tarafından yaratılmaz veya onun özünde değildir, sadece onun aracılığıyla erişebilir hâle gelir. Blog yazarlığı belki de ağ iletişimine yaratıcılık getirmeye yönelik bir çabadır ama birçok blog sadece kendine dönüktür ve gördüğüm en iyi blog yalnızca iyi gazetecilik olarak işlev görüyor. Zamanla estetik biçim geliştirebilirler ama henüz oluşmadı. Kitap okumayı seviyorsanız, medyadaki hiçbir şey kitaplar kadar eksiksiz bir biçimde size zevk vermez.

Epey insan da kitap okumayı seviyor. Bir çoğunluk değil ama istikrarlı bir azınlık.

Okurlar aldıkları zevkin basitçe eğlendirilmekten farklı olduğunu anlıyorlar. Bakmak genellikle tamamen edilgen, okumak ise her zaman bir eylemdir. Bir kez Açma tuşuna bastığınızda, televizyon açılır ve devam eder öylece... Oturup gözünüzü dikmek dışında başka

bir şey yapmanıza gerek kalmaz. Oysa kitaba dikkatinizi vermeniz gerekir. Onu hayata getirirsiniz. Diğer medya araçlarından farklı olarak, bir kitap sessizdir. Aniden yükselen müzikle sizi uyuşturmaz, cırtlak gülme efektleriyle sizi sağır etmez veya oturma odanızı silah sesleriyle doldurmaz. Bunları sadece kafanızın içinde duyabilirsiniz. Televizyon ya da sinemada olduğu gibi kitap gözlerinizi sizin için hareket ettirmez. Aklınızı vermezseniz aklınızı etkilemez, yüreğinizi vermezseniz de yüreğinize dokunmaz. Sizin için bu işi yapmaz. İyi bir kitabı hakkını vererek okumak, onu kavramak, ondan etkilenmek, onu hissetmek ve aslında o, (onu yazmak dışındaki her şey) olmaktır. Okuma bir işbirliği, bir katılma eylemidir. Bunun herkese uygun olmamasına şaşmamak gerek.

Kitaba kendilerinden bir şey kattıklarından, zevk için okuyan insanların çoğunun kitaplarla aralarında özel, genellikle tutkulu bir bağ vardır. Kitap kendi teknolojisine göre gösterişli olmayan bir nesne, bir eserdir, ancak karışık ve son derece etkilidir: Yıllar ve hatta yüz yıllarca dayanabilen, bakması ve dokunması hoş, derli toplu, gerçekten muntazam küçük bir aygıttır. Bir video ya da CD'den farklı olarak, çalıştırılması ya da bir makine tarafından başlatılması gerekmez; onu etkin hâle getirmek için gereken ışık, göz ve bir akıldır. Bir türünün tek örneği ya da kısa ömürlü değildir. Kalıcıdır. Oradadır. Güvenilirdir. On beş yaşındayken bir kitap size bir şey söylediyse, elli yaşında da size onu yeniden söyleyecektir. Elbette bu defa onu o kadar farklı anlarsınız ki, tamamen yeni bir kitap okuyorsunuz gibi gelir.

Kitabın bir nesne, fiziksel olarak orada, eskimeyen, süresiz bir şekilde yeniden kullanılabilen, bir değer olduğu gerçeği önemlidir.

Kitabın kalıcılığında, medeniyet dediğimiz şeyin büyük bir payı vardır. Tarih okuryazarlıkla başlar: Yazılı sözcükten önce sadece arkeoloji vardır. Kendimiz, geçmişimiz ve dünyamız hakkında bildiklerimizin büyük bir bölümü kitaplarda yer alır. Musevilik, Hıristiyanlık ve İslam, öğretilerini bir kitapta ortaya koymuşlardır. Kitapların kalıcılığı zeki bir tür olarak devamlılığımızın çok büyük bir bölümüdür. Bu yüzden kitapların bile isteye yok edilmesi, barbarlıkta en son nokta olarak görülür. İskenderiye Kütüphanesi'nin yanması iki binyıl boyunca insanlar tarafından hatırlanmıştır. Benzer şekilde Bağdat'taki büyük kütüphaneye yapılan saygısızlık ve yıkım da böyle hatırlanacaktır.

Bu yüzden bana göre, şirkete ait yayınevlerine ilişkin en adi şeylerden biri kitapların doğaları gereği değersiz oldukları yönündeki tutumdur. Çok satması gereken bir kitap, birkaç haftada bunu "gerçekleştiremezse", yırtılıp, hamur yapılıyor; çöpe gidiyor. Şirket zihniyeti, çok çabuk gelmeyen başarıyı istemiyor. Bir haftada satış rekoru kıranı istiyor ve bu bir haftanın satış rekortmeni, sanki tek seferde birden fazla kitaba yer yokmuş gibi, geçen haftanınkini gölgede bırakmak zorundadır. Bunun sonucu olarak da şirkete ait yayınevleri eski kataloglarını kullanmalarındaki aşırı aptallıklarını sergiliyorlar.

Yıllar içerisinde, baskı yapılan kitaplar yayıncılarına ve yazarlarına binlerce dolar kazandırabilir. Yıllık kazançlar şimdi adlandırıldığı gibi "orta karar" olsa bile, birkaç istikrarlı satan kitap yayınevlerini yıllarca ayakta tutabilir ve hatta yeni yazara yer verip bir ya da iki risk almalarına müsaade edebilir. Bir yayıncı olsaydım, Rowling'in yerine Tolkien'e sahip olmayı daha fazla tercih ederdim.

Fakat "yıllar içerisinde" kutsal hissedarların üç aylık kâr paylarını ödemez ve bu durum da büyüme anlamına gelmez. Kolayca çok para kazanmak için, yayıncı bu haftanın çoksatanı olacağı düşünülen bir yazara birkaç milyon dolar ödeme riskini almak zorundadır. Bu milyon dolarlar -genellikle kesin kayıptır- güvenilir orta karar yazarların normal avanslarını ve satmaya devam eden eski kitapların telif ücretlerini ödemeye ayrılan para kaynaklarından gelir. Fakat orta karar yazarlar artık eskimiştir ve istikrarlı satan eski kitaplar Molek'e* kurban edilmek üzere elden çıkarılmıştır.

Bir iş bu şekilde mi yürütülür?

Şirketlerin yayıncılığın aslında kapitalizmle güzel sağlıklı bir ilişkisi olan mantıklı veya normal bir iş olmadığını fark edeceklerini umuyorum. Edebiyat yayınevlerinin uygulamaları, neredeyse her açıdan, normal iş standartlarına göre, mantıksız, tuhaf, olağandışı ve anlamsızdır.

Yayıncılığın bazı yönleri kapitalisttir veya başarılı bir biçimde kapitalist olmaya zorlanabilir: Ders kitabı sektörü bunun çok açık bir kanıtıdır. Nasıl Yapılır kitaplarının ve bu tür şeylerin büyük oranda piyasa öngörülebilirliği vardır. Bununla birlikte, kaçınılmaz olarak yayıncıların yayınladıklarının çoğu ya da bir kısmı edebiyattır: Sanattır. Ve sanatın kapitalizmle ilişkisi, kibarca ifade edecek olursak, tartışmalıdır. Bu nadiren mutlu giden bir evliliktir. Neşeli kibir her ikisinin birbirine karşı hissettiği en hoş duygudur. Bir insana neyin yarar sağladığına ilişkin bakış açıları çok farklıdır.

Öyleyse neden şirketler edebiyat yayınevlerinden ya da en azından kâr getirmediği hâlde, satın aldıkları yayınevlerinin edebiyat departmanlarından vazgeçmi-

* Çocukların adına yakılıp kurban edildikleri Tanrı. (ç.n.)

yorlar? Neden, güzel geçen bir yılda, yayıncının ve editörlerin maaşlarını, makul avansları ve kötü telifleri ödemeye yetecek kadar para kazanarak ve kazançlarının çoğunu yeni yazarlara yatırarak geçinip gitmeye izin vermiyorlar? Okullarda yetişen, artık zevk için okumaları öğretilmeyen ve her nasılsa elektronlar yüzünden aklı başından gitmiş çocuklardan başka yeni okurlar yaratma umudu yok. Hem göreceli okur sayısı herhangi bir faydalı artış gösterecek gibi değil hem de bu sayı azalmayı sürdürebilir. Peki, Sayın Şirket Yöneticisi, bu iç karartıcı sahneden size ne düşüyor? Neden hemen çıkıp gitmiyorsunuz? Neden bu küçük nankör pintilerden kurtulmuyor ve gerçek işinize, dünyayı yönetmeye devam etmiyorsunuz?

Yayıncılığı elinizde bulunduruyorsanız basılanı, yazılanı ve okunanı kontrol edebileceğinizi düşündüğünüz için mi? Öyleyse, iyi şanslar, beyefendi. Despotların genel bir yanılgısıdır bu. Yazarlar ve okurlar, bundan mağdur olsalar bile, buna neşeli bir kibir gözüyle bakıyorlar.

Şiirler

Gelecek Savaş

Gerçekleşecek
zaman alacak
can alacak
ve her şeyi harap edecek.

Dostum, benliğim, budala
Yakılmış bir mumla mı
beş yıldır
yağmurda duruyorsun?
Ne için?
Sanırım göstermek için
yağmurda yanabileceğini
bir mumun.

Eski Temada Değişiklikler

Erkekler ve kızlar, oynamaya çıkın,
Ay gün gibi parlıyor.
Akşam yemeğinizden ve uykunuzdan vazgeçin
ve oyun arkadaşlarınızı sokakta bırakın,
ayrılan ve buluşan yolları izleyin
şafağa doğru tepeler üstünde
Ay batıyor ve yıldızlar bulutla örtülüyor
adımlarınızın nerede başladığını görmesi zor
ve bulunduğunuz yolun arkasında karanlık yatıyor
şafağa doğru tepelerin üstünde
Gece karanlık ve yoluculuk uzundur
kayıp şehirlere giden yollarda
ve ne at ne otobüs ne de araba vardır
şafağa doğru tepelerin üstünde
Yalınayak yürüye yürüye gitmelisiniz
soğuğa karşı bir montunuz
ve geçiş parasını ödeyecek bir kuruşunuz olmadan
şafağa doğru giden yolda tepelerin üstüne
Yalınayak, sırtı çıplak ve eli boş
işte böyledir uzaktaki toprağa varışınız
ve ayaktayken gördüğünüz o ülkedir eviniz
şafakta tepelerin üstünde.

Bunu neye benzetebilirim? Betondan, ziftten ve 30 metrelik alüminyum palmiyelerden yapılmış bir suçtur bu.

Çok İleri Gitmektir. Büyük Yarık'tır. Teknokolor çölde Musa ile Bambi'nin karşılaştığı üçboyutlu görülmeye değer bir manzaradır, evet Efendim! Burada Piramitler Hilton binalarıyla birbirine geçmiş, 4/5 boyutundaki Eiffel kuleleri veya muhtemelen lego binalar apartman dairelerinin altına sinmiş ve ötedeki dağlardan, 5/5 boyutundaki gerçek ve yanan (ama kimsenin endişe etmediği) dağlardan, yükselen sarımtırak orman yangını dumanı haricinde, masmavi gökyüzü bütün bulutları bir kenara atmıştır. Bunun ekilebilir ovalar veya düz araziler anlamına geldiğini söylüyor İspanyolca sözlüğüm ama yanan (kimsenin endişe etmediği) develerinin sarımtırak dumanını soluyup video poker oyunu önünde saatlerce oturan hanımefendiye, direk dansı yapana ya da kovayı güçlükle taşıyıp yerleri silene aynı şeyi söylemiyor. Hayır, belki de sonuncusuna söylemiştir, bir kez. Gerçi, söylemese de olur. Las Vegas'ın artık bir dili yok, söylediği şey değil, demek istediği bir şey yok. Las Vegas'tan sonra uzun, uzun, çok uzun bir müddet çöle gitmek zorundasınız. Yıllarca. Nesiller boyunca.

Elçi: Lût'un Karısına

Tuzlu hanımefendi gözyaşlarınızı kurutunuz
Hiçbir şey kederinize değmez
Tuzlu hanımefendi geriye bakmayınız
Yarın dönüp geriye bakmayınız.

Açıksözlü Bir Söyleşi

Modesty (mütevazı olma, alçakgönüllülük) sözcüğü Latince *modestia* sözcüğünden gelir. *Modestia*, Latince *superbia*'nın karşıtıdır, yani makul sözcüğüne karşılık olarak sınırları aşan, kendini beğenmiş anlamındaki kibirdir. Romalılara göre alçakgönüllülük olumsuz, kibrin edilgen bir kaçınması değildi. Daha ziyade kendine hâkimiyet ve bir akılcı gerçeklik gerektiren etken bir erdemdi.

Bununla birlikte, ikincil, daha dar, cinsiyetçi bir anlama da sahipti. Bir kadın için mütevazı olma kadının erkek olan üstüne/babasına, kocasına olan sessiz itaati, dahası özellikle diğer erkelerin dikkatini çekmemesi üzerine tasarlanmış göze çarpmayan bir tutum anlamına gelirdi.

Bu cinsiyetçi yan anlam yayılmayı ve sözcüğün geniş anlamını zayıflatmayı sürdürdü. Erkeklerin çoğu ve birçok kadın, kadınlara uygun sayılan bir erdemin erkekte bulunmasını övülmeye değer görmüyordu. Ve Hıristiyanlık ortaya çıktığında, Hıristiyan ahlakçıların kibri büyük bir günah addetmesine rağmen, kibrin karşılığı mütevazı olma değil, boyun eğme sayılıyordu. İnsanın boyun eğmesi kibirlilikten kaçınmaktan çok ayrı bir mevzudur. Boyun eğme zorlayıcı ve genellikle epey olağandır. Mütevazı olma boyun eğme gibi çok seksi bir şey değildir; doğası gereği aşırılıktan uzaktır. Büyük ölçüde kişinin becerilerinin ve beklentilerinin, ihtimale olan saygısının, caka satmaya ve övünmeye yönelik nefretinin gerçekçi değerlendirilmesine dayanır. Boyun eğiş ise epey dramatik şekillerde gösterişle sergilenebilir, ancak tanımı gereği alçakgönüllülük gösteriş yapmaz ve yapamaz.

Geçtiğimiz yüzyılda mütevazı sözcüğü moda olmaktan çıktı. Gösterişsiz anlamında bir sıfat olması, çoğunlukla küçüklüğe veya fakirliğe (mütevazı bir ev, mütevazı anlamına gelir) yönelik bir örtüleme olarak ortaya çıkması dışında artık nadiren olumlu bir anlamda kullanılıyor.

Onun tam karşıtı, yani mütevazı olmayan veya edepsizlik, çoğunlukla kadın davranışları ve giyimi için kullanılmaya başlandı. "Edepsiz" sözcüğünün bir erkek kıyafeti, hatta erkek pantolonlarının apış arasını örten kumaş kadar mantıksızca övünülen bir şey veya rahatsız edici bir şekilde şişkin olan bir balet taytı için bile kullanıldığını hiç duymadım.

Kadınlar cinsiyet hiyerarşisine başkaldırmaya başladıklarında, yetkililerce saptanan kadınsı erdemler –sessizlik, itaat, bağlılık, edilgenlik, çekingenlik, alçak-

gönüllülük– elbette sorgulandı ve kadınlar bunlara öfkeyle karşı çıkmaya başladılar. 19. yüzyılın sonlarında hareketlenmeye başlayan bu süreç 20. yüzyıl boyunca sürdü ve hâlâ da devam ediyor. Yeniden bir cinsiyetçi yorum genel bir sıfat olarak mütevazı olma düşüncesini bastırmıştır. Hayran olunabilecek bir nitelik, bir insan erdemi olarak mütevazı olma gelinen noktada artık ölmüştür.

Acınası bir durum.

Mütevazı olma kadının kendini bastırması ve cinsiyetsiz davranışı için mantıksız veya aşağılayıcı bir talep olmayı sürdürdükçe, kadınlar da bununla alay edebilir ve onu reddedebilirler. Fakat artık nerede bu kadar mütevazı olmaya zorlanıyorlar ki? Sanırım, İslam'da, bazı tutucu Hıristiyan mezheplerinde ve diğer dinlerde. Genel olarak kesinlikle Batı toplumunda değil.

Kadın giyimi konusunda, cinsel gösterişe ve kasıtlı kışkırtmaya yönelik bir tür kısıtlama olarak mütevazı olma düşüncesi çoğunlukla kıyafet tasarımcılarının zevk vermek için alçaltıp biraz iç gıcıklamak için yükselttikleri hayali bir bariyer olarak duruyor. Fiziksel olarak mütevazı olmanın görünüşünün aslında kıyafetle bir alakası yoktur, her şey gelenekle ilgilidir. Çıplaklığın norm olduğu bir toplumda, çıplak bir kadın kendi davranışlarında tamamen mütevazı olabilirken, isteniyor, umuluyor veya kıyafet modası onu buna zorluyorsa, tam anlamıyla giyinik hâlde gösterişli, kışkırtıcı cinsel bir reklam olarak görünebilir.

Siyasi alanda mütevazı olma genellikle bir konumdan çok bir duruş anlamına gelir. Birçok politikacı için, teşhircilik bazen ahlaki bir temelde kendini övmenin dayandırılmaya çalışılmasıyla, sıklıkla da gerçekçi bir

öz değerlendirme söz konusu olduğunda yalnızca utanmaz bir umursamazlığa işaret eden normdur.

Reklamcılık –açgözlülük hizmetindeki böbürlenme– gerçekçi değerlendirmenin ve ihtimale olan saygının en büyük düşmanıdır. Kârın sınırsız olması beklenen yerde, gerçekçi değerlendirme istenmez. Reklamcılık artık sadece politikada üsluba ve tarza karar vermiyor, söylediklerimizin, yaptıklarımızın, okuduklarımızın ve duyduklarımızın büyük bölümünü belirliyor. Böylelikle karakterin gücü güvenilir bir biçimde uygun davranışla değil de kararlılığın bir göstergesi, saldırganlığın dışavurumuyla değerlendirilmektedir. Güçlü ve özgüvenli olduğunu kanıtlamak için Amerika Başkanı'nın "kıçını tekmelemek"ten bahsetmesi gerekir. İfadenin bilinçli kabalığı, böbürlenen düşmanlığı, taşıdığı önemin özüdür. (Araçların tamponlarına yazılan "Kızlar kıçını tekmeler" etiketleri özellikle üzücü buluyorum. Sloganın protesto ettiği şey, mütevazı erkeğe hizmet eden bakireliğe veya genç Siyahi kadınların erkeğe boyun eğmesi ve hizmet etmesi yönündeki kötü talebe ilişkin eski düşüncedir. Ama böylesi yavan ve gelişigüzel bir şiddet tehdidi protesto olarak işe yaramıyor: Gururu harekete geçirmiyor, eylem çağrısı yapmıyor, bir reklam sloganı olmaktan başka bir şey olamıyor.)

Bir sanatçı için mütevazı olma çekingenlik, kendini veya eserini sergilemedeki isteksizlik anlamına geldiği kadar, bir engel teşkil edecek kadar belirgin bir değerdir. Sanat bir gösteri, bir sergidir. Kendinden şüphe etme gerçek bir yeteneğin gelişimini engelleyebildiği gibi, tedbirli bir özgüven de küçük bir yeteneği sanatsal üne dönüştürebilir. Ancak mütevazı olma, kendinden emin olmama, yapılacak işin gerçekçi bir değerlendirmesi ve kişinin onu yapma yetisi değil de çekingenlik veya ken-

dini geri çekme olarak yorumlanırsa, o zaman seçkin sanatçıların baş erdeminin tevazu göstermeleri olduğu söylenebilir. Bunu küstahlık sanabiliriz çünkü sahip olduklarını bildikleri yetenek o kadar büyüktür ki, kimsenin cesaret edemediği şeyleri yapmaktan korkmazlar. Fakat sınırlarını bilmek ve onlara ulaşmak küstahlık değildir. Bu aslında ruhun büyüklüğüdür. İnsanı Shakespeare, Rembrandt veya Beethoven'ın uçsuz bucaksız, övüngeç olmayan kendinden eminliğine götürür. Bunların yanında kasıntı sanatçılar, büyük egolar, Wagnerlar ve Picassolar hayattan biraz daha küçük görünür.

Kişinin eserinin yıkıcılığını ilan ederek kendi reklamını yapması, uzun süre önce yıkılmış geleneklerin cesurca altüst oluşunun bir gösterisine kalkışması, sırf yenilik olsun diye bir tarz edinmesi veya eski bir tarzı küçümseyip alay etmesi veya çok şaşırtması... Bütün bunlar sanatçıların ilk defa 19. yüzyılda kullanmaya başladığı taktiklerdir. Bunlar günümüzde yaygındır ve özellikle mimari, resim ve heykelde başarılıdırlar. Benzer küstahlıklara teşebbüs eden yazarlar ve besteciler her zaman görsel sanatçılara sağlanan kanaatkâr kabulle karşılaşmazlar.

Fiyatları daha düşüktür ve eleştirmenleri uzlaşmaya daha az yanaşır.

Jane Austen'ın başat bir karakter özelliği olarak mütevazı olmayı konu edinen en büyük sanat eseri *Mansifield Park*'ını, *Emma*'ya hayranlık duyanların pek de sevdiği söylenemez. Mağrur bir kızın boyunun ölçüsünü almasının anlatıldığı öykünün ahlaki dersi basit, tanıdık ve herkesin hoşuna giden türdendir. *Mansfield Park*'ın ahlaki dersi ise basit ve alışılmış değildir, dışadönüklüğü arzulanabilir bir norm ve özgüveni sınırlanamaz bir erdem sayanların da hoşuna gitmez. Bir kızın

gerçekten, içtenlikle mütevazı olması –durumunu gerçekçi olarak değerlendirmesi, buna uygun davranışları seçmesi ve çok güçlü bir şekilde karşı koyarak ona tutunması– birçok okura o kadar garip ve hatta yapmacık gelir ki, kızı yalnızca ikiyüzlü birisi olarak görüp önemsemezler. Fanny'nin hatası yalancılığından ziyade, yetiştirilişi göz önüne alındığında şaşılmayacak şekilde, özgüven eksikliğine sahip olmasıdır. Gerçekliği başarısızlıkla sonuçlanır; kendisini yanlış değerlendirir. Buna karşın, elinden geldiğince ikiyüzlülüğün tam karşıtı olan inatçı bir amaç şeffaflığıyla gerçekliğe tutunur. Bana göre Fanny, büyüleyici, cüretkâr ve gerçekçi bir kahramandır.

İzlenimime göre, insanlar mütevazı olunan durumlarda olumlu tepki gösterirler. Şikâyet etmeden büyük oranda katlansalar ve hatta bundan etkilenseler de, kibir ve kendinden fazla emin olma karşısında kırılırlar. Çünkü muhtemelen insanların çoğu, aslında mütevazıdır. Kendilerini sıradan kabul ederler. Kendi değerlerini abartmaksızın (ya da zayıflığa ve gurursuzluğa yol açacak şekilde küçümseyerek) ölçüp biçerler. Öğrenebilecek hiçbir şeyleri kalmadığını düşünmezler, bu nedenle insanları dinlemeye isteklidirler. "Doğuştan gelen üstünlük" şeklindeki tehlikeli inanca sahip değildirler.

Bu nedenle de çoğunlukla üstünmüş gibi davrananları –televizyon yorumcuları, talk show programlarında bağırıp çağıranları, papaları, papazları, ayetullahları, reklamcıları, her şeyi bildiğini zannedenleri– dinlemeye gönüllüdürler. Mütevazı olmanın zayıf noktası, diğer insanlarda kibirliliğe müsaade edebilmesidir. Güçlü noktasıysa, uzun vadede kibrin onu kandıramamasıdır.

Bence insanların büyük çoğunluğu, sözcüğü kullanmasalar da, hâlâ mütevazı olmayı bir erdem olarak gö-

rüyor ve hayatlarında uyguluyorlar. Marangozların bir iş için birlikte çalışırken, sekreterlerin bir mola sırasında sohbet ederken, insanların ilgi alanları ve bildikleri hakkında bir bira içerken veya yemek sırasında sohbet ederken yaptıkları günlük konuşmaları düşünüyorum. Bana öyle geliyor ki, bu durumlarda mütevazı davranış normdur. Honda arabamı nasıl iyi bir fiyata aldığım, Oaxaca'ya yaptığım seyahat, olağanüstü seks hayatım, İsa ile özel ilişkim hakkındaki küstah boşboğazlıklar özellikle erkekleri dinleyen kadınlar tarafından ortaya çıkarılır ve daha az ya da çok nezaketle yayılır. Fakat en nihayetinde gerçek sohbet, büyük bir kayanın etrafında akan su gibi, akışını sürdürerek, mütevazı olanın etrafında dönüp durur. Mütevazı sohbet sıradan insanları bir arada tutan şeydir. Reklamın tersidir. İletişimdir.

Hoş Bir Sanat

Terry Bisson'un Ursula K. Le Guin ile Söyleşisi

Amazon'la ne zorunuz var?

Amaç ve yöntemlerine yönelik derin bir ahlaki hoşnutsuzluk ve şirket açgözlülüğüne yönelik yalın bir tiksinme dışında, gerçekten de, pek bir şey yok.

Amerikan edebiyatında oldukça yüksek bir konumda bulunmanıza rağmen, kendinizi bir bilimkurgu ve fantezi yazarı olarak tanımlamakta tereddüt etmiyorsunuz. Yalnızca kibar olmaya mı çalışıyorsunuz yoksa bunun ardında başka bir konu mu var?

Kibarım. Cahil züppelerin edebî türlere küstahça cehaletle yaklaşmalarını durdurmanın tek yolu, cehaletlerini ve züppeliklerini pekiştirmektense; yalanlaya-

rak, bilimkurgu yazdığımda onlara kırk elli yıldır bilimkurgu ve fanteziyi edebiyattan dışlamakla hata ettiklerini sabırlı bir şekilde söyleyerek ve iyi yazıp iddialarımı kanıtlamaktır.

İlk Yerdeniz *romanı (1968) bir büyücüler okulunu ön plana çıkarıyor. Bazı eleştirmenler bilimkurgu güçlerinizi gelecekte otuz yıl ileri gitmek ve J.K. Rowling'ten fikir aşırmak için yanlış bir biçimde kullandığınızı iddia ediyorlar. Bunu inkâr ediyor musunuz?*

Pas geçelim bunu.

Bir keresinde kendiniz "Hızlı ve dikkatsiz bir okur" olarak tanımlamıştınız. Bunu beğenmiştim! Bana Dr. Johnson'ın, Boswell'e nadiren bir kitabı bitirdiğini anlatışını hatırlattı. Bunu hâlâ bir avantaj olarak mı görüyorsunuz?

Elbette. Bu baştan savma kitapları çarçabuk bitirdiğim ve iyi kitapları da tekrar ve tekrar okuyabildiğim anlamına geliyor.

Vahşi Kızlar*'ın beğendiğim yönlerinden biri, ekonomikliğidir. Birkaç hızlı vuruşla karmaşık ve tuhaf bir dünya yaratıyorsunuz. William Gibson bunu sanat yönetimiyle başarıyor. Siz tekniğinizi nasıl tanımlıyorsunuz?*

Yaşla ve çalışmayla gelişmiş bir teknik.

Kızlar kılıçla dövüşmeyi öğrenmeli mi?

On veya on iki yaşımda büyük erkek kardeşlerimin eskrim derslerine katılmıştım. Hoş bir sanat. Ama elim-

de eskrim kılıcımla Berkeley sokaklarında Kötü Adamları aramaya çıkmayı hiç tasarlamadım.

Son romanınız Lavinia, *Vergilius'un* Aeneas*'ını bir kadın bakış açısından yeniden anlatıyor. Her ne kadar* Aeneas *hâlâ başrolde yer alsa da, arkadaşa oldukça düşkün görünüyorsunuz. Onu Ulysses veya Achilles'ten daha mı çok seviyorsunuz?*

Ulysses sadece sevmek ya da sevmemek için oldukça karmaşıktır, ancak Archilles gerçekten keyfimi kaçırıyor. Suratsız, küçük bencil çıkıntı. Sanki her iki taraftan da birçok insan genç yaşta ölmemiş gibi. Bahse girerim ki, bütün asık suratlı huysuz düşüncesiz yürek hoplatan aktörlerin yaptığı gibi kirli sakalla dolanıp durmuştur.

Robert Louis Stevenson bir keresinde, "Kronolojik yaşımızın on-on beş yıl geriden gelen 'gerçek' yaşımızın önden gönderileni, bir izcisi gibidir" demişti. Sekseninci doğum gününüzden neler bildirirdiniz?

Tamamen neşeli, canlı ve yaşlı insanlardan beklenildiği gibi hayatın asla daha iyi olmadığını söylemek isterdim. Ne yazık ki, seksen yaşımda bırakın altmış beşi, yetmiş bile hissetmiyorum kendimi. Seksen yaşında hissediyorum.

Kolay değil ama ilginç.

"Plan yapan biri" olmadığınızı söylüyorsunuz. Bir fikir, bir karakter ya da durumla mı yola çıkıyorsunuz? Yoksa hepsi aynı mı?

Hmm. Bir şeyler geliyor. İnsanlar, manzaralar, insanlar ve manzaralar arasındaki ilişkiler. Durumlar or-

taya çıkmaya başlıyor. İzliyorum, gözlemliyorum ve dinliyorum.

Avatar filmine yönelik eleştirilerden biri, çakışan evrim için hiçbir açıklama sunmamasıdır. Sizin Ekumen *kitaplarında böyle bir şey bulunuyor mu? (Kaçırmış olabilirim) Neden?*

Neden mi kaçırdınız? Neden mi kaçırmadınız?

Beyefendi, bilmiyorum.

Herkesin neden az ya da çok insan olduğuna dair hususi bir açıklama getirmiştim: çünkü yerleşik olan her yer Hainliler tarafında kurulmuştu. Ancak bu, bir gezegendeki bütün hayatın bozulmaz genetik ilişkisini dışta bırakıyor. Bilimkurgunun sıklıkla hikâyeyi döndürmek için yaptığı laf cambazlığı işte böyledir. Tek istediğimiz roman bittiğinde tamamen geri gelebilecek ve gelmesi gereken şüphenin gönüllü ertelenmesidir.

Birçok yeni yazara cömertçe yol gösterdiniz ve onları desteklediniz. Birisi de sizin için aynısını yaptı mı?

X, Y ve Z arasındaki büyük ego yarışmaları olarak SFWA (Amerika Bilimkurgu Yazarları) vardı; fakat (Belki küçük bir kız kardeş olma deneyimim yüzündendir) bilimkurgu dünyasındaki ilk yıllarımın beni yüreklendiren editörler ve dost yazarlarla dolu olduğunu hatırlıyorum. Ne hünerli bir grup insandı ama!

Bugünlerde yayın yapmak kolay ama fark edilmek zor gibi geliyor bana. Sizce bugün bu işe başlamada nasıl başarıyı yakalardınız?

Virginia Kidd (yayıncı temsilcisi) ile bağlantı kurmamış olsaydım, çok daha sınırlı bir kariyere ve bir

yazar olarak daha az görünürlüğe sahip olurdum. Virginia yazdığım her şeyi –her uzunlukta ve her türde– her editöre satmaya hazırdı ve satabilirdi. Ben yapamam. Yayınlanmamak o kadar da dert değil. İnternete koyun yazdıklarınızı, hiç şüpheniz olmasın. Sonra ne mi?

Aslanlar size hiç saldırdı mı?

Üç defa köpekler tarafından, birçok kez de kediler tarafından ısırıldım ama geçenlerde ayak bileklerim bir ispenç horoz tarafından korkunç bir şekilde kuşatıldı. Geri çekilene kadar toprağı tekmelemek zorunda kaldım. Tamamen kabarıp Fox kanalındaki bir Cumhuriyetçi gibi kötü kötü bağırdı.

Aslanlara kimin ihtiyacı var ki?

Birçok yazar (ben de dahilim buna) Rüyanın Öteki Yakası*'ndaki biçim değiştiren rüyayla değiştirilmiş dünyayı taklit etti. Fikir size mi aitti yoksa onu birisinden mi aşırmıştınız?*

Kitaptaki birçok şey (açıktır ki) Philip Dick'ten esinlenmiştir ve ona olan saygıdır. Fakat bana öyle geliyor ki gerçekliği değiştiren rüyalar düşüncesi büyülü düşünmeye ilişkin yaygın bir basmakalıptır. Yanlış mı düşünüyorum? Uydurdum mu? Doktor, ben iyi miyim?

Ansible nedir? Çıra gibi bir şey midir? Nereden bulurum?*

Anarres.

Yerdeniz *romanlarınız üzerine kurulan televizyon dizi konusunda pek hevesli görünmediniz. Neden?*

---

* Ursula K. Le Guin'in romanlarında geçen bir tür iletişim aleti. (ç.n.)

Dizi değildi ve *Yerdeniz* de değildi. Bir şeyler içebilir miyim?

Bir keresinde iki roman arasındaki süreyi ormanın kıyısında sabırlı bir şekilde bir geyiğin geçip gitmesini beklemek olarak tanımlamıştınız. Bir avcı mısınız yoksa?

Zihnen.

"Seyahat etmek kurgu için kötü ama şiir için iyidir." Öyle mi?

Sadece yazar olarak kendi deneyimimi anlatmıştım.

Austen'ın Mansfield Park*'ı için gösterdiğiniz mütevazı coşkunuzu paylaşıyorum. Filmi beğenmedim, gerçi. Son zamanlarda çekilen Jane Austen filmlerini beğeniyor musunuz?*

Film olarak, kesinlikle. Austen olarak değil. Çello gibi sesi olan Alan'ı sevmemem mümkün değil.

Eviniz nasıl? Çalışma odanızın manzarası var mı?

Güzel, rahat.

Çalışma odam doğrudan otuz yıl önce tepesi iki bin metre kadar yukarı patlayan bir yanardağa bakıyor. İzlemem gerek.

Karanlığın Sol Eli *muhtemelen en ünlü ve etkileyici romanınızdır. Roman ne hakkında?*

Kitaplarımın neden bahsettiğini insanlar anlatıyor.

Yazarların ütopyalara ilişkin sorunlarından biri, kötü şeylerin olamayacağıdır. Sizin böyle bir probleminiz yok gibi. Bu edebî tekniğin mi yoksa felsefenin mi bir işlevidir?

İkisinin de. Kötü şeylerin olmadığı yerler ve hiç kimsenin kötü davranmaması olasılıksızdır ve anlatı için ümit vaat etmez.

Dickens, Tolstoy, Austen gibi yazarları defalarca yeniden okuduğunuzdan bahsetmiştiniz. Dönüp tekrar okuduğunuz Amerikalı yazar var mı? Bilimkurgu veya fantezi yazarı?

Bu soruyu atlayayım. Çok okuyorum.

Ne tür bir araba kullanıyorsunuz? (Bu soruyu herkese soruyorum.)

Ha ha. Kullanmıyorum.

Charles, yaklaşık 120.000 km'de bir Honda CR-V kullanıyor. Sahip olduğumuz arabalardan en çok sevdiğim 1968 model kırmızı bir VW minibüstü.

Hepimizi çağdaşlarımıza değer biçmememiz gerektiğini biliriz. Bununla birlikte, sizin derinlikli ve kökenci insancıl muhafazakârlığınızı paylaştığı için Walter M. Miller Jr ile ilgili olan görüşlerinizi öğrenmek isterim.

Eserleriyle erkenden tanışıp okuduğum ve böylece bilimkurgunun kapsamını öğrenebildiğim için kendimi şanslı hissettiğim çok iyi, harika bir yazardı.

Ekumen *ve* Yerdeniz *dizileri, biri bilimkurgu ve diğeri fantezi olmak üzere, neredeyse rafın sonunda yer alan kitap destekleri gibi görünüyorlar.* Lavinia*'yı rafta ikisi arasında nereye yerleştirirdiniz?*

Benim eserim anlaşılmazdır; kitap destekleri işe yaramaz. Hatta raflar bile. *Lavinia* neyse odur.

Lavinia'*da Roma'ya ya da en azından Roma öncesi dönemin erdemlerine yönelik büyük bir sevgi bulunuyor. Bu sağlam bir ilerleme için ters gibi görünüyor. Yoksa öyle değil mi?*

Ben ilerlemeci değilim. İlerleme düşüncesini tiksindirici ve genel anlamda zarar verici bir hata olarak düşünüyorum. Değişimle ilgileniyorum, ki o da tamamen farklı bir mevzudur.

Bay Darcy ve Romalılar gibi katı, eski kafalı, ağır başlı, ciddi, vicdanlı ve sorumluluk sahibi insanları seviyorum.

Latinceniz nasıl?

Orta karar.

Yerdeniz'*de ejderhalar iyiler. Yoksa değiller mi?*

İyi değiller. Kötü de değiller. Başka bir şey. Vahşiler.

Google'la derdiniz nedir?

Sadece telif hakkını görmezden gelip de hâlâ zarar vermediklerine yönelik yanlış düşünce.

Hep Yuvaya Dönmek'*te gelecek epey geçmişe benziyor. Kesh insanlarının bize anlatmaya çalıştığı şey nedir?*

Hangi geçmiş bu geleceğe benziyor? Hiçbir yerde ve hiçbir zamanda Kesh insanları gibi birilerini tanımadım. Kırsal bölge, elbette tarım endüstrisi mahvetmeden önceki (ya da sonraki) Napa Vadisi. Ama bulduğum yerde cennetlerimizi yakalıyoruz.

Mülksüzler, *kısmen de olsa, anarşist bir ütopya hakkında.* Hep Yuvaya Dönmek *de öyle. Kendinizi bir anarşist olarak tanımlar mıydınız? (politik açıdan)*

Politik anlamda, hayır. Oy veriyorum. Bir Demokratım. Ancak barış yanlısı anarşist düşünceyi büyüleyici, ufuk açıcı ve son derece verimli buluyorum.

Lavinia*'nın teşekkürler kısmında, editörünüz Mike Kandel'dan övgüyle söz ediyorsunuz. Gülünç şekilde tuhaf bilimkurgu yazan Kandel ile aynı kişi midir bu Kandel?*

Stanislaw Lem ve diğer yazarları mükemmel bir şekilde çevirdi. Kendisi bilimkurgu yazmışsa, bunu başarılı bir şekilde benden saklamış. Yazmasına şaşırmazdım. Michael mi? Neler kaçırıyorum?

Şu anda bu kitabın arka kapak yazısı üzerine çalışıyorum. Alçakgönüllü davranıp eserinizi "Bu konu üzerine yazılmış en harika eser" diye tanıtsam, uygun olur mu?

Sanırım "Jonathan bilmem ne adlı birisi tarafından yazılmış en iyi, en parlak, yürek burkucu şekilde en başarılı düzyazı" demek daha uygun olur.

Ezra Pound şiiri "Haber olmayı sürdüren haber" olarak tanımlamıştı. Sizce nasıl? Bu günlerde daha çok hangi şairleri okuyorsunuz?

Son zamanlarda haberleri yine yaşlı Robinson Jeffers'tan alıyorum. Neşeli değildir ama güvenilir.

Küresel ısınmayı ilk kez ele alan (hatta bahseden) bilimkurgu romanı olan Rüya'nın Öte Yakası*'nda Ore-*

gon'daki tek büyük şehirler John Day ve French Glen'dir. Hangi cehennemde bu French Glen?

O şekilde mi yazmışım? Tek kelimedir: Frenchglen. Harney Bölgesi'nde Oregon'un en güneydoğusundadır. Nüfusu yaklaşık olarak yirmi beştir.

Hiç kötü eleştiriler alıyor musunuz? Faydalı olan var mıydı?

Evet. Hayır.

Riziko bölümüne geçelim. Kategori Yaygın Edebiyat. Cevap "Umarım." Soruyu siz soruyorsunuz.

Hmmm?

Bir tane daha, lütfen. Kategori Oturan Başkanlar. Cevap "Olmayanı umarım."

Hayaletler ve Adam asmaca gibi kelime oyunlarında oldukça iyiyim.

En sevdiğiniz aletiniz nedir?

MacBook Pro.

Yazma düzeniniz nasıldır? Yaşlandıkça değişti mi? Daha başarılı oldu mu?

Hiç sıkıdüzenim olmadı. Yazmak istediğimde gerçekten sadece yazmak istedim. Bu nedenle daha başarılı hâle geldiğini söyleyemem.

En sevdiğiniz şehir hangisidir? Portland deme yin çünkü o gerçekten bir şehir de değil.

Tamam o zaman, züppe. Frenchglen.

En sevdiğim yazar (sizden sonra, elbette, R.A. Lafferty, bir keresinde hiçbir yazarın kırkından önce diyecek sözü olmadığını söylemişti. Bir keresinde de, hiçbir yazarın kırkından sonra söyleyecek bir şeyi olmadığını söylemişti. Katılıyor musunuz?

Asla R.A. Lafferty'e katılmazlık edemem.

Fotoğraflarınızda çok gülüyor görünüyorsunuz. Bu kadar komik olan nedir?

Yanıtı A: E. Housman'da: "Mithridates, geç yaşta öldü."

Beyzbol topumu imzalar mısınız? Kızım için.

Eskrim kılıcımı imzalarsan.

Nebula Ödülü'ne layık görülmüş bu çalışmada, kılıç ve ipek toplumunda esir alınmış, adaletli bulma azimleri onları şiddetli ve aşkla dolu bir sona kavuşturan iki "toprak çocuğunun" hikâyesi anlatılmaktadır. Kitapta aynı zamanda şirketleşmiş yayıncılığın iddialarını ve kapitalizmin temel varsayımlarını çürüten "Okurken Uyanık Kalmak" adlı bir deneme; bunun yanı sıra Amerika'nın en tanınmış bilimkurgu yazarı olan Le Guin ile yapılmış ve onun bitinmeyen yanlarını gözler önüne seren "Açıksözlü Bir Söyleşi" başlıklı bir mülakat da yer almaktadır...

"Fantezi Âleminin Kraliçesi"
—Washington Post

"Kurmacanın bütün büyük yazarları gibi, Ursula K. Le Guin bizi yeniden canlandıran, yüreklerimizi hafifleten hayali dünyalar yaratıyor."
—Boston Globe

"Onun karakterleri karmaşık ve akıldan çıkmayan ve yazarlığı güçlü sezişiyle dikkat çekicidir."
—Time

"Kalemini nadiren görülen bir ahlaki ve psikolojik entelektüellikle kullanıyor. Gerçekten yaptığı şey fabllar yazmaktır: Hayat, ölüm, aşk ve cinsellik gibi dünyevi meseleler hakkında olağanüstü bir şekilde çapraşık ve muazzam yaratıcı masallar."
—Newsweek

"Kendine has ve inandırıcı olmaları itibariyle, Le Guin'in karaktelerı uzun soluklu bir yaşama sahiptirler."
—Publishers Weekly

"Onun dünyaları katı bir sanatkârlıkla biçimlenmiş psikolojik önsezileri akla kazıyor."
—Library Journal

"Aşırılık, risk ve zekâ istiyorsanız, Le Guin'i deneyin."
—San Francisco Chronicle

KDV'den mu
AYRINTI • BİL
ISBN 978-605
9 786053 142522